

องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหม

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา
เรณู วิชาศิลป์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ
ประจำปีงบประมาณ 2536

บทคัดย่อ

องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหม

ประวัติศาสตร์ไทอาหมมีความสำคัญมาก เพราะไทอาหมเป็นราชอาณาจักรขนาดใหญ่และคงสืบเนื่องยาวนาน เป็นสังคมที่เก็บลักษณะโบราณดั้งเดิมของชนชาติไทเอาไว้ อาจสืบค้นลักษณะต้นกำเนิดและรากของการก่อตัวของรูปแบบสังคมและวัฒนธรรมชนชาติไทได้มาก อีกทั้งขณะนี้ชาวไทอาหมกำลังฟื้นฟูภาษาไท วัฒนธรรม และความเข้าใจประวัติศาสตร์ เพื่อเคลื่อนไหวปกครองตนเอง

ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหมในปัจจุบันมี 2 ส่วน ความรู้ส่วนใหญ่อยู่ในสำนักนักประวัติศาสตร์อังกฤษและอิสลามิส ซึ่งถือว่าประวัติศาสตร์ไทอาหมเป็นเพียงช่วงสมัยหนึ่งของประวัติศาสตร์ของรัฐอิสลาม เห็นว่ารัฐอิสลามอยู่ในเขตวัฒนธรรมของอินเดีย และเชื่อว่าชาวไทอาหมนับถือศาสนาฮินดู สำนักนี้ใช้เอกสารภาษาอิสลามิส ภาษาเปอร์เซีย และภาษาอังกฤษ เป็นข้อมูลหลักฐาน อีกสำนักหนึ่งคือสำนักนักประวัติศาสตร์ไท ศึกษาจากแง่มุมของคนไท ให้ภาพว่าสังคมและวัฒนธรรมไทอาหมมีเอกลักษณ์ของตนเองโดยเฉพาะ มีลักษณะของชุมชนบุพกาลอยู่มาก ให้ความสำคัญแก่กรรมชาติแวดล้อม เครือญาติ ชุมชน และครอบครัว นับถือผีแห่งกรรมชาติและผีบรรพบุรุษ มีระบบการปกครองแบบศักดินายุคต้นซึ่งรัฐยังไม่แยกห่างจากชุมชน เป็นลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมแบบไท ต่างจากระบบวรรณะและระบบศักดินาที่เคร่งครัดแบบอินเดีย

ในอนาคตควรส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าของสำนักนักประวัติศาสตร์ไท ควรศึกษาเอกสารประวัติศาสตร์ที่เป็นตัวเขียนภาษาไทอาหมเพิ่มขึ้น และศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไทอาหมเปรียบเทียบกับไทอื่น จะเข้าใจประวัติศาสตร์วัฒนธรรมไทอาหมและประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชนชาติไท

Abstract

The State of Knowledge of Ahom History

A history of the Ahom is very important. The Ahom kingdom was large and existed for a long period of time. It was a society which had kept many archaic elements of the Tai tribe. We can search for the origin and the root of the formation of Tai society and culture from the history of the Ahom.

At present there are two schools of Ahom historical studies. Most of the knowledge of Ahom history belongs to the English and the Assamese school. According to this school Ahom history is only a part of the history of Assam. Assam is considered to be within the culture area of India. The Ahom already believe in Hinduism. This school utilizes Assamese, Persian and English documents as source materials. Another school is the Tai school, with Tai viewpoints. According to the Tai school the Ahom society and culture had its own identity. They contained many archaic elements of the period of the primitive commune. They paid much attention to nature, kinship, the community and the family. The Ahom believed in the spirits of the nature and the ancestors. Administration was an early Sakdina system of which the state was not far removed from the communities. The Ahom society and culture were essentially Tai, different from the strict caste system and the fully developed pre-capitalist system of India.

In the future we should promote research of this Tai school of historical studies. We should study more historical documents recorded in the Ahom written language. We should study social and cultural history of the Ahom in comparison with histories of other Tai. We will then understand Tai Ahom cultural history and the cultural history of the Tai nation in general.

องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหม

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา
เรณู วิชาศิลป์*

ในบทความนี้จะกล่าวถึง 5 ประเด็นด้วยกัน คือ:

1. ความสำคัญของความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ไทอาหม
2. องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหมในปัจจุบัน : สำนักนักประวัติศาสตร์

อังกฤษและอัสสัมมิส

3. องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหมในปัจจุบัน : สำนักนักประวัติศาสตร์ไท
4. ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหมจากการอ่านพงศาวดารอาหม-โบราณจี และเอกสารประวัติศาสตร์อื่นเป็นภาษาไทย
5. แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ไทอาหมในอนาคต

I. ความสำคัญของความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ไทอาหม

ชาวไทอาหมในปัจจุบันมีประมาณ 2 ล้านคน เป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดในเขต Upper Assam รัฐอัสสัม ประเทศอินเดีย ซึ่งมีประชากร 7 ล้านคน¹ ชาวไทอาหมอพยพมาจากเมืองเมมา ตอนเหนือของรัฐฉาน ข้ามเทือกเขาปาดไก่เข้าไปตั้งถิ่นฐานในลุ่มแม่น้ำพรหมบุตรตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 13²

การศึกษาชาวไทกลุ่มนี้มีความสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ชาวไทกลุ่มนี้ติดต่อกับชาวไทกลุ่มอื่นในท้องที่อื่นไม่มากนักเป็นเวลานาน เอกสารบันทึกจึงสะท้อนลักษณะโบราณดั้งเดิมของชนชาติไทเอาไว้มากเมื่อเปรียบเทียบกับชาวไทกลุ่มอื่น เป็นสังคมและวัฒนธรรมไทที่ปราศจากพุทธศาสนา การนับถือธรรมชาติและวิญญาณบรรพบุรุษยังปรากฏชัด การแบ่งชนชั้นยังอ้างอิงกับชนชาติอยู่มาก การศึกษาสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทกลุ่มนี้จะทำให้สามารถสืบค้นลักษณะต้นกำเนิดหรือรากของการก่อตัวของรูปแบบสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทได้มาก

2. ชาวไทกลุ่มนี้สามารถตั้งราชอาณาจักรขนาดใหญ่ สถาปนารัฐที่ชนชาติไทเป็นผู้ปกครองขึ้นมาได้ ครั้งหนึ่งมีอาณาเขตถึงประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศไทยปัจจุบัน เป็นเอกราชอยู่ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 13 - 19 เป็นเวลา 600 ปี นับเป็นราชอาณาจักรไท (kingdom) ที่ใหญ่ที่สุดนอกจากอยุธยา และคงอยู่สืบเนื่องยาวนาน จึงเป็นที่เก็บสะสมวัฒนธรรม ทั้งในรูปแบบหนังสือ โบราณสถาน และพิธีกรรม ประเพณี

ที่พัฒนาระดับสูงไว้ได้มาก แตกต่างกับชาวไทกลุ่มอื่นซึ่งพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมเพียงระดับรัฐเจ้าฟ้า (principalities) เท่านั้น ชาวไทอาหมมีหนังสือตัวเขียนและชอบบันทึกประวัติศาสตร์ ยังมีเอกสารโบราณของพวกเขายู่ เอกสารเหล่านี้มีค่ามาก เป็นขุมความรู้เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทโบราณ

3. ขณะนี้ชาวไทอาหมและชาวไทเผ่าอื่นในรัฐอัสสัมกำลังมีความตื่นตัวมากที่จะศึกษาประวัติศาสตร์และภาษาไท รัฐบาลแห่งรัฐอัสสัมก็มีนโยบายและให้งบประมาณจัดจ้างครูสอนภาษาไท 200 คน เริ่มสอนภาษาไทในปีนี้ระดับประถมในเขต Upper Assam การฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมไทเพื่อใช้เป็นภาษาเขียนและภาษาพูดกำลังดำเนินไปอย่างมีพลังมากในเขต Upper Assam มีขบวนการในรูปสมาคมเป็นผู้นำอย่างแข็งขัน คือ สมาคมวันออกพับลิกเมืองไท (Ban Ok Pup Lik Mioung Tai) หรือสมาคมวรรณกรรมไทตะวันออก จัดการประชุมทางวัฒนธรรม จัดการค้นคว้าวิจัยและพิมพ์หนังสือ มีเป้าหมายเพื่อจัดตั้งเขต Upper Assam เป็นมลรัฐไทอาหม แยกออกจากอัสสัมเป็นมลรัฐหนึ่งของประเทศอินเดีย³ การค้นคว้าทางประวัติศาสตร์และภาษาไทที่นั่นจึงมิได้มีแต่ความหมายในแง่วิชาการเท่านั้น แต่เป็นการวางพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทใหม่ในประเทศอินเดียบนมรดกเดิม

II. องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหมในปัจจุบัน : สำนักนักประวัติศาสตร์อังกฤษและอัสสัมมิส

องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหมส่วนใหญ่เป็นงานของชาวอังกฤษและชาวอัสสัมมิส (Assamese) และมีลักษณะต่อไปนี้ คือ :

1. มองประวัติศาสตร์ไทอาหมในฐานะเป็นเพียงส่วนหนึ่งหรือช่วงสมัยหนึ่งของประวัติศาสตร์ของรัฐอัสสัม (Assam)

2. ใช้เอกสารภาษาอัสสัมมิส ภาษาเปอร์เซีย และภาษาอังกฤษเป็นข้อมูลหลักฐาน และ

3. มองว่ารัฐอัสสัมอยู่ในเขตวัฒนธรรมของอินเดีย เห็นแต่การครอบงำของศาสนาฮินดู โดยเฉพาะนิกาย Vaisnavism

กล่าวโดยสรุปได้ว่า โนม์เอียงมองประวัติศาสตร์ไทอาหมเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์อินเดีย โดยเฉพาะในแง่วัฒนธรรม ศาสนาและภาษา

งานเขียนประวัติศาสตร์แห่งรัฐอัสสัมเล่มแรก และถือว่าเป็นเล่มที่คลาสสิกที่สุดคืองานของ Sir Edward Gait (1863 - 1950) ชื่อ A History of Assam⁴ พิมพ์ครั้งแรกใน ค.ศ. 1905 Gait เป็นชาวอังกฤษ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกิตติมศักดิ์งานชาติพันธุ์วิทยาแห่งรัฐอัสสัม เขาแบ่งหนังสือของเขาออกเป็น 18 บท บทที่ 1 - 4 ว่าด้วยประวัติศาสตร์อัสสัมก่อนการปกครองของอาหม บทที่ 5 - 9 ว่าด้วยประวัติศาสตร์อัสสัมภายใต้การปกครองของอาหม บทที่ 10 - 13 ว่าด้วยอาณาจักรอื่นในเขตภูเขาชายแดนรัฐอัสสัม และบทที่ 14 - 18 ว่าด้วยประวัติศาสตร์อัสสัมตั้งแต่ถูกมารุกรานจนกระทั่งตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ กล่าวคือ Gait ถือว่าประวัติศาสตร์ไทอาหมเป็นช่วงสมัยหนึ่งของประวัติศาสตร์ของรัฐอัสสัม คือตั้งแต่ ค.ศ. 1228 ที่เสือก่าฟ้า (Sukapha ครองราชย์ 1228 - 1268) ยกทหารไทจากเมืองเมมาเข้ามาตั้งถิ่นฐานปกครองลุ่มแม่น้ำพรหมบุตรจนถึง ค.ศ. 1826 ที่อัสสัมตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ แม้จะเป็นหนังสือประวัติศาสตร์อัสสัมเล่มบุกเบิก Gait ก็เขียนได้ดีมาก ใช้ข้อมูลพงศาวดารภาษาอัสสัมมิสเป็นหลัก เสริมด้วยเอกสารภาษาเปอร์เซียของราชวงศ์โมกุล ซึ่งยกกองทัพมารบกับชาวอาหม และเอกสารภาษาอังกฤษของบริษัทอินเดียตะวันออก รวมถึงข้อมูลพงศาวดารอาหม-บुरานจี (Ahom Buranji) ภาษาไทด้วย โดยเขาได้รับความช่วยเหลือจากบัณฑิตหรือหมอชาวอาหมหลายคน แต่แม้ว่า Gait จะให้ความสำคัญกับบทบาทของชาวไทอาหมในประวัติศาสตร์อัสสัมมากพอสมควร โดยเฉพาะในการรวมการปกครองลุ่มแม่น้ำพรหมบุตรให้อยู่ภายใต้ศูนย์กลางเดียวกันซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อน และในการต่อต้านการรุกรานของราชวงศ์โมกุลได้สำเร็จหยุดการขยายอำนาจของราชวงศ์โมกุลด้านทิศตะวันออก กล่าวได้ว่า Gait เห็นความสำคัญของชาวอาหมมากกว่างานในระยะหลังส่วนมาก แต่ก็ต้องถือว่าเขามุ่งเขียนประวัติศาสตร์ของดินแดนอัสสัมเป็นสำคัญ ไม่ได้เขียนประวัติศาสตร์ชาวไทอาหม ดังนั้นเขาจึงเริ่มหนังสือด้วยการอธิบายถึงอิทธิพลศาสนาพราหมณ์ และวัฒนธรรมอารยันที่มีอยู่บ้างแล้วในดินแดนอัสสัมก่อนการเข้ามาของชนชาติไทอาหม การปะทะประสานระหว่างชนชาติหลายชนชาติในดินแดนอัสสัมนี้ภายหลังจากการเข้ามาปกครองของชาวอาหม การครอบงำของวัฒนธรรมฮินดู และภาษาอัสสัมมิส ซึ่งมีรากมาจากภาษาสันสกฤตจากคริสต์ศตวรรษที่ 16 และการเข้าปกครองโดยอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยมองเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

ต่อจากงานของ Gait งานวิจัยประวัติศาสตร์ของอัสสัมสำคัญที่สุดเป็นของ ศาสตราจารย์ Suryya Kumar Bhuyan (1894 - 1964) แห่ง Cotton College เมืองเกาฮตี (Gauhati) เขาเป็นผู้ก่อตั้งและผลักดันงานรวบรวมพงศาวดารของกรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดี (Department of Historical and Antiquarian Studies D.H.A.S.) ของรัฐอัสสัม เป็นผู้อำนวยการของกรมนี้ใน ค.ศ. 1933 และอยู่ในตำแหน่งนี้ตลอดมาจนถึง ค.ศ. 1957 ยกเว้นช่วงศึกษาต่อที่ลอนดอน ณ ลอนดอนเขา ศึกษาที่ School of Oriental and African Studies ภายใต้การควบคุมวิทยานิพนธ์ ของศาสตราจารย์ H.H. Dodwell ระหว่างที่อยู่ในอังกฤษ Bhuyan ได้มีโอกาสค้นคว้า เอกสารว่าด้วยรัฐอัสสัมที่เก็บอยู่ที่ India Office Library ด้วย Bhuyan เขียนหนังสือ ประวัติศาสตร์ และรวบรวมพงศาวดาร ทั้งที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาอัสสัมมिसรวม 40 เล่ม⁶ ที่เป็นภาษาอังกฤษที่สำคัญคือ วิทยานิพนธ์ Anglo-Assamese Relations 1771-1826 (1947)⁶ Lachit Barphukan and His Times (1947)⁷ Studies in the Literature of Assam (1955)⁸ Atan Burgohain and His Times (1957)⁹ Studies in the History of Assam (1965)¹⁰ เขาได้แปล Tungkhungia Buranji¹¹ ซึ่งคือพงศาวดารอัสสัม ค.ศ. 1681-1826 เป็นช่วงที่อัสสัมอยู่ภายใต้กษัตริย์ อาหมราชวงศ์สุดท้าย Tungkhungia จากภาษาอัสสัมมิสเป็นภาษาอังกฤษด้วย พิมพ์ครั้งแรก ในภาษาอังกฤษ ค.ศ. 1933 งานในภาษาอัสสัมมิสของ Bhuyan ซึ่งมีคุณค่ามากเป็นการ รวบรวมพงศาวดารอัสสัม Assam Buranji และ Deodhai Asam Buranji คือ พงศาวดารอัสสัมภายใต้อาหมสมัยแรก พงศาวดารของดินแดนชายเขตรัฐอัสสัม คือ Kachari Buranji Jayantia Buranji และ Tripura Buranji และพงศาวดารสงครามระหว่าง อัสสัมกับโมกุล คือ Kamrupar Buranji Bhuyan ได้ขยายรายละเอียดของประวัติเหตุการณ์ ในราชอาณาจักรอาหม โดยเฉพาะในเรื่องการปกครองในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นช่วงที่เป็นวิกฤตการณ์ มีการแย่งอำนาจรัฐระหว่างกลุ่มข้าราชการ มีการเปลี่ยนตัวกษัตริย์ อีกทั้งยังมีสงครามติดพันอยู่ระหว่างอาหมกับโมกุล เขาให้รายละเอียดเหตุการณ์ที่สะท้อนลักษณะ ความเป็นนักรบของชาวไทอาหม ขณะเดียวกันหนังสือของเขาก็ชี้ว่า ชาวไทอาหมที่เป็น ข้าราชการมักทะเลาะกันเองรุนแรง และฆ่าล้างครอบครัวกันอย่างไม่ปราณี Bhuyan สามารถให้รายละเอียดเช่นนี้ได้ เพราะเขาเข้าถึงข้อมูลในพงศาวดารภาษาอัสสัมมิสที่เขา รวบรวมไว้ได้ เขาทำให้ประวัติศาสตร์อาหมมีรายละเอียด มีชีวิตชีวา ขณะเดียวกันก็เป็น

งานวิชาการที่ดีมีข้อมูลขั้นต้นสนับสนุนชัดเจน Bhuyan มีความเห็นว่า อัสสัมเป็นส่วนที่แยกออกไม่ได้จากอินทรีแห่งอินเดียมาแต่โบราณกาล เป็นรูปธรรมของการที่วัฒนธรรมชนเผ่าพื้นเมืองค่อย ๆ ใ้ที่แก่วัฒนธรรมฮินดู ทำให้วัฒนธรรมอารยันหรือฮินดูขยายตัวเห็นได้จากการที่กษัตริย์อาหมสนับสนุนนักบวชพราหมณ์ฮินดู สร้างวัด และให้ที่ดินแก่วัดฮินดู ส่วนพวกพราหมณ์ก็ตอบแทนโดยการยอมรับว่าราชวงศ์กษัตริย์อาหมสืบเชื้อสายมาจากพระเจ้าของฮินดู¹² ดังนั้นแม้ว่า Bhuyan จะศึกษาชีวิตและเหตุการณ์ราชสำนักอาหมอย่างละเอียด เขาก็ไม่ได้เขียนประวัติศาสตร์ไทอาหมจากจิตสำนึกเดิมของอาหม แต่เป็นการเขียนประวัติศาสตร์อัสสัมในช่วงที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองที่เป็นชาวอาหม และอัสสัมนั้นถูกรอบงำโดยวัฒนธรรมฮินดูแล้ว

หนังสือสำคัญว่าด้วยประวัติศาสตร์อัสสัมชุดล่าสุด The Comprehensive History Of Assam (1990, 1991, 1992, 1993, 1994)¹³ ก็ใช้แนวทางเสนอประวัติศาสตร์ไทอาหมเป็นเพียงช่วงสมัยหนึ่งของประวัติศาสตร์ของรัฐอัสสัม หนังสือชุดนี้มี 5 เล่ม มีศาสตราจารย์ H.K. Barpujari เป็นบรรณาธิการ ผู้เขียนประกอบด้วยนักวิชาการชั้นนำของอัสสัมและของอินเดียหลายสิบท่าน แต่มีนักประวัติศาสตร์ชาวอาหมร่วมเขียนเพียงสองท่าน คือ ศาสตราจารย์ Jogendra Nath Phukan และอาจารย์ Romesh C. Buragohain ความแตกต่างระหว่างหนังสือชุดนี้กับหนังสือของ Gait และ Bhuyan คือให้รายละเอียดช่วงที่อังกฤษปกครองมากเป็นพิเศษ คือใช้เนื้อที่ 2 เล่มสุดท้าย แนวการเขียนว่าด้วยสมัยอังกฤษปกครองเป็นแบบชาตินิยมอินเดีย ส่วนเนื้อเรื่องของเล่มที่ 2 ซึ่งว่าด้วยประวัติศาสตร์การเมืองของรัฐอัสสัมภายใต้การปกครองของชาวไทอาหม เน้นสงครามระหว่างอาหมกับโมกุล เนื้อเรื่องของเล่มที่ 3 ว่าด้วยการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สมัยที่อัสสัมอยู่ภายใต้การปกครองของชาวไทอาหม เป็นเล่มที่ทำให้ผิดหวังมากที่สุด เพราะแทบไม่ได้ใช้เอกสารภาษาไทอาหมเลย อีกทั้งพิจารณาเฉพาะลักษณะส่วนฮินดูของรัฐอัสสัม และจากแง่มุมของอินเดีย ไม่ได้มองจากแง่คนไทยเลย

นอกเหนือจากงานหลักของ Gait Bhuyan และ Barpujari แล้ว ยังมีงานอื่นอีกในทำนองเดียวกัน เช่น N.N. Acharyya, The History of Medieval Assam (1966)¹⁴; N.K. Basu, Assam in the Ahom Age, 1228 - 1826 (1970)¹⁵; Sarbeswar Rajguru, Medieval Assamese Society, 1228 - 1826 (1988)¹⁶; Debabrate Dutta; History of Assam (1989)¹⁷ หรืองานที่มีลักษณะ

เฉพาะเช่น Lakshmi Devi, Ahom - Tribal Relations (1968)¹⁸ H.K.

Barpujari, Assam in the Days of the Company, 1826 - 1858 (1980)¹⁹

และ Ramesh Chandra Kalita, Assam in the Eighteenth Century (1992)²⁰

งานประวัติศาสตร์อาหมส่วนใหญ่อ้างอิงอยู่กับพงศาวดารของอัสสัม ที่เขียนเป็นภาษาอัสสัมมิส (Assamese) ฉบับต่าง ๆ (Assamese Buranji) ประเพณีการบันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์เป็นคุณลักษณะพิเศษของชาวไทแตกต่างจากชาวอินเดียส่วนอื่น ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เขียนบันทึกประวัติศาสตร์²¹ พงศาวดารอัสสัมนี้เดิมเขียนในภาษาไท ต่อมาในศตวรรษที่ 16 เขียนเป็นภาษาอัสสัมมิส (แต่ที่เขียนเป็นภาษาอาหมก็ยังมีสืบต่อมาจนถึงสิ้นสุดราชอาณาจักรกษัตริย์ Purandar Singh ผู้ซึ่งอังกฤษยกตั้งขึ้นใหม่ในอัสสัมตอนบน ค.ศ. 1838) ซึ่งเดิมคือภาษาท้องถิ่นเฉพาะของพราหมณ์ผู้สอนศาสนาฮินดูในอัสสัม มีรากมาจากภาษาสันสกฤต ต่อมาพัฒนาเป็นภาษาพื้นเมืองของอัสสัม จากการเผยแพร่ศาสนาฮินดูนิกาย Vaisnavism Assamese Buranji มีเก็บอยู่ที่กรมประวัติศาสตร์และโบราณคดีแห่งรัฐอัสสัม (D.H.A.S.) 44 ฉบับ เขียนโดยอาลักษณ์ ผ่านการตรวจของรัฐ สารส่วนใหญ่เป็นบันทึกสั้น ๆ เรื่องเหตุการณ์การเมืองในแต่ละรัชกาล โดยเฉพาะเรื่องการสืบทอดราชย์ และการสงคราม มีเรื่องเศรษฐกิจและวัฒนธรรมโดยตรงเพียงเล็กน้อย²² Assamese Buranji ไม่สะท้อนมโนภาพแบบไท เนื่องจากเขียนในภาษาอัสสัมมิส ซึ่งเป็นภาษาของศาสนาฮินดูของท้องถิ่นอัสสัม

เอกสารภาษาเปอร์เซียเกี่ยวกับอัสสัมส่วนใหญ่คือเรื่องการสงครามระหว่างราชอาณาจักรอาหมกับราชวงศ์โมกุลในศตวรรษที่ 16 - 17 เป็นเวลา 150 ปี ซึ่งราชวงศ์โมกุลก็ไม่สามารถยึดครองอัสสัมได้ เอกสารภาษาเปอร์เซียชิ้นสำคัญที่สุดคือ Fathiya-i-Ibriyah เขียนโดย Shihabuddin Talish นักประวัติศาสตร์ผู้มากับกองทัพโมกุล ได้จดบันทึกชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอาหมใน ค.ศ. 1660 ไว้อย่างละเอียด สารสำคัญคือชาวอาหม ปลุกข้าว ปิดประเทศ ไม่มีตลาดไม่ค้าขาย กษัตริย์นับถือศาสนาฮินดู แต่ประชาชนไม่นับถือเครื่องในศาสนาใด พวกเขาเป็นนักรบที่สามารถ และแกะสลักไม้ได้สวยงาม²³

สำหรับเอกสารภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่ว่าด้วยสมัยหลังของราชอาณาจักรอาหม เป็นการติดต่อระหว่างอัสสัมกับเบงกอล (Bengal) เป็นเอกสารของบริษัทอินเดียตะวันออก เก็บอยู่ที่ India Office Library กรุงลอนดอน ในส่วนของรัฐบาลอังกฤษ เอกสารก่อน ค.ศ. 1873 อยู่ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติกัลกัตตา และหลัง ค.ศ. 1873 อยู่ที่หอจดหมายเหตุ

แห่งชาติของอินเดีย นิวเดลี²⁴ รายงานของ John Peter Wade นายแพทย์ผู้ช่วยผู้ติดตาม
ไปกับกองทัพอังกฤษ An Account of Assam (1784 - 1800)²⁵ ให้ภาพการปกครอง
ของชาวอาหม จากการมีประสบการณ์ตรง ส่วนงานของ Francis Buchanan-Hamilton
An Account of Assam (1807 - 1814)²⁶ ให้ภาพเศรษฐกิจสังคมของอัสสัมในตอนต้น
ศตวรรษที่ 19 โดยใช้หลักฐานจากการบอกเล่าของคนอัสสัมที่หนีมาเบงกอล ผู้เขียนไม่ได้
มีประสบการณ์ด้วยตนเอง

สถานที่ซึ่งเป็นแหล่งค้นคว้าประวัติศาสตร์อัสสัมคือกรมประวัติศาสตร์และโบราณคดี
แห่งรัฐอัสสัม (D.H.A.S.) ตั้งอยู่ที่ตลาดกลางเมืองเกาฮะตี (Gauhati) เรียกว่า
Panbazar เป็นองค์การของรัฐตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1928 บรรยายกาลไม่เป็นไทเลย ผู้อำนวยการ
ในอดีตล้วนเป็นชาวอัสสัมทั้งสิ้น จนมาถึงคนปัจจุบันจึงเป็นชาวไทอาหม คือศาสตราจารย์
Jogendra Nath Phukan แห่งภาควิชาประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยเกาฮะตี หนังสือเอกสาร
ที่น่าการค้นคว้าเอกสารชิ้นต้นประวัติศาสตร์อัสสัมที่ดีคือ Lila Gogoi The Buranjis,
Historical Literature of Assam (1986)²⁷ และ Souvenir : Golden
Jubilee Celebration (1928 - 1978)²⁸ ซึ่งเป็นหนังสือฉลองครบ 50 ปี ของ
D.H.A.S.

จากหนังสือประวัติศาสตร์เล่มสำคัญ ๆ ที่กล่าวมาอาจสรุปองค์ความรู้เรื่องอาหม
ได้ คืออาหมเป็นระบบสังคมและวัฒนธรรมแบบเอเชียติก เศรษฐกิจเป็นแบบท่ามาหากินโดย
การปลูกข้าว รัฐเกิดขึ้นแล้ว อ้างเป็นเจ้าของที่ดินแต่ผู้เดียว สั่งให้ชาวบ้านเรียกว่าไพร่
ส่งส่วยแรงงานปีละ 3 เดือน แต่ไม่ได้ลงไปจัดการในหมู่บ้าน รัฐมอบที่ดินให้ขุนนางขณะทำ
ราชการและที่ดินคืนกลับเป็นของรัฐเมื่อพ้นหน้าที่ราชการ ไพร่ได้รับที่ดินทำกินคนละประมาณ
3 เอเคอร์ โดยไม่ต้องเสียภาษี เพราะส่งส่วยเป็นแรงงานแล้ว ส่วนทาสเป็นพวกเชลยหรือ
จับมาจากชาวเขาพื้นเมือง ระบบความเชื่อคือบูชาผีธรรมชาติและผีบรรพบุรุษ คือ ฟ้า ภู เขา
แม่น้ำ ลม ผน ฯลฯ คนที่เพิ่งตายผีจะอยู่ในบ้านเพื่อปกปักรักษาลูกหลาน ผู้ที่ตายนานแล้ว
จะกลับไปอยู่บนฟ้า หมายความว่า สังคมไทเดิมเป็นระบบศักดินาแบบเอเชียและวัฒนธรรม
ไทเดิมคือการนับถือธรรมชาติและบรรพบุรุษหรือญาติ อย่างไรก็ตามประวัติศาสตร์อัสสัม
โดยทั่วไปจะชี้ว่า ในอัสสัมก่อนที่คนไทอาหมจะเดินทางเข้ามาในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 13
ได้มีวัฒนธรรมอารยันอยู่ก่อนแล้ว โดยเฉพาะความเชื่อฮินดูแบบนิกาย Sakta ซึ่งถือว่าพลัง
ในจักรวาลมาจากผู้หญิง คือเจ้าแม่กาลี (ปารวตี Parvati) นิกายนี้นิยมประกอบพิธีกรรม

บุชายัญสัตว์และมนุษย์แก่เจ้าแม่กาลีที่วัด Kamakhya บนภูเขา Nilachala ใกล้เมือง
เกาษะตี เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์มาช้านาน มีอาณาจักรชื่อ Kamarupa เจริญอยู่ก่อนการตั้ง
ถิ่นฐานของชาวอาหมถึง 500 ปี เมื่อชาวอาหมแผ่อิทธิพลจากอัสสัมตอนบน (Upper Assam)
มาถึงอัสสัมตอนล่าง (Lower Assam) ชาวอาหมได้รับเอาศาสนาฮินดูนิกาย Sakta นี้
ชาวอาหมเริ่มสูญเสียศาสนา และภาษาดั้งเดิมของตนในศตวรรษที่ 15 หันไปนับถือพระเจ้า
ของศาสนาฮินดูแทนการนับถือผีบรรพบุรุษ ใช้ภาษาอัสสัมผสมแทนภาษาไทย ส่วนระบบเศรษฐกิจ
และสังคมแบบเอเชียติคคงอยู่ต่อมา มาเปลี่ยนเป็นเก็บภาษีแทนการเกณฑ์แรงงาน และเศรษฐกิจ
เปิดต่อการค้าขายในสมัยอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ โดยเฉพาะจากการนำชามาปลูกเป็น
สินค้าออกของอัสสัม กล่าวอีกนัยหนึ่งแนวการเขียนประวัติศาสตร์ของอัสสัมส่วนใหญ่เสนอภาพ
ว่า ความเป็นอัสสัมมิต ซึ่งหมายถึงกระบวนการทำให้เป็นสันสกฤตและเป็นฮินดู กลืนความ
เป็นไทอาหมและเป็นการกลืนแบบค่อยเป็นค่อยไป ด้วยใจสมัครของผู้ถูกกลืน รวมทั้งดำเนิน
ไปอย่างสันติ ศาสตราจารย์ Maheswa Neog อดีตคณบดีสมาคมวรรณกรรมของรัฐอัสสัม
(Assam Sahitya Sabha) เคยกล่าวในการประชุมประจำปีของสมาคมเมื่อ ค.ศ. 1974
ว่า 1) อัสสัมไม่ใช่ที่อยู่ต้นกำเนิดของชนเผ่าหนึ่งเผ่าใด วัฒนธรรมอัสสัมเป็นวัฒนธรรมผสม
ของชนหลายเผ่าพันธุ์ อาหมก็เป็นส่วนหนึ่ง การพยายามจะแยกอาหมออกจากอัสสัมมิตเป็น
เรื่องเพื่อฝัน วัฒนธรรมอัสสัมมิตรวมวัฒนธรรมอาหมอยู่แล้ว 2) คนอาหมสามารถปกครอง
ราชอาณาจักรได้ถึง 600 ปี เพราะว่าได้ยอมเสียภาษาและวิถีชีวิตของตัวเอง คนอาหมเปลี่ยน
ภาษาและศาสนาเพื่อที่จะใช้ภาษาและศาสนาที่ชนทุกเผ่าจะรับได้ เป็นการตกลงปลงใจ
โดยอิสระและเต็มใจของพวกอาหมเอง กระบวนการสูญเสียศาสนาและภาษาจึงเป็นกระบวนการ
ตามธรรมชาติ โดยเฉพาะเมื่อชาวอาหมได้แผ่อิทธิพลมาปกครองอัสสัมตอนล่าง ซึ่งมี
วัฒนธรรมฮินดูอยู่ก่อนแล้ว^{๑๐} ความคิดแบบของ Maheswa Neog นี้แหละที่แฝงอยู่เป็นแนวคิด
เบื้องหลัง เป็นสิ่งที่ชาวอัสสัมมิตเชื่อว่าเป็นพลังขับเคลื่อนประวัติศาสตร์ของรัฐอัสสัม ฉะนั้น
ชาวไทอาหม วัฒนธรรมไท และภาษาไทย จึงมิได้เป็นศูนย์กลางของประวัติศาสตร์อัสสัม
ศูนย์กลางของประวัติศาสตร์อัสสัมคือชาวอารยัน วัฒนธรรมฮินดู และภาษาสันสกฤต
ประวัติศาสตร์อัสสัมคือการเด่นชัดขึ้นเรื่อยของศูนย์กลางนี้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ
อินเดีย แม้สมัยที่อังกฤษปกครองก็เป็นระยะสั้น ชาตินิยมอินเดียสามารถขับไล่อังกฤษออก
ไปได้ในท้ายที่สุด

งานเขียนทางด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและศาสนา แสดงอิทธิพลของศาสนาฮินดูในดินแดนอัสสัมชัดเจนที่สุด ทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกเหมือนว่าชาวอาหม วัฒนธรรมไทภาษาไทและศาสนาตั้งเดิมถูกกลืนไปแล้วหมดสิ้น ไม่มีจิตสำนึกความเป็นไทเหลืออยู่เลย ไม่ได้มีความเชื่อหรือพิธีกรรมอื่นใดเลยนอกจากฮินดู ตัวอย่างเช่น งานของศาสตราจารย์ Satyendranath Sarma, A Socio -Economic and Cultural History of Medieval Assam (1200 A.D. - 1800 A.D.) (1989)³⁰ และศาสตราจารย์ Maheswar Neog, Early History of the Vaisnava Faith and Movement in Assam (1965)³¹ งานทั้ง 2 ชิ้นนี้ กล่าวถึงการฟื้นฟูศาสนาฮินดูนิกาย Vaisnavism ขึ้นใหม่ในรัฐอัสสัมในศตวรรษที่ 15 โดย Sankaradeva (1449 - 1569) เขาสอนให้บูชาพระวิษณุ (อวตารเป็นพระกฤษณะ) องค์เดียวเท่านั้น โดยการบ่นท่องมนตร์ ร้องเพลง และเปล่งเรียกชื่อพระวิษณุด้วยความภักดี ก็จะทำให้ผู้ที่เชื่อหลุดพ้นได้ ไม่ว่าชนชาติใดวรรณะไหน ก็เข้าถึงพระเจ้าได้ ไม่ต้องฆ่าสัตว์บูชาโยน สามารถอ่านคัมภีร์ด้วยภาษาอัสสัมมิส ไม่ต้องอ่านภาษาสันสกฤต Neo-Vaisnavism เป็นศาสนาของมวลชน Sankaradeva และศิษย์ได้แต่งเพลง บทละคร บทสวดต่าง ๆ และจัดตั้งวัด (Sattra) ซึ่งมีโรงสวด (Namaghar) ขนาดใหญ่ประกอบอยู่ด้วยในบริเวณ ในหมู่บ้านต่าง ๆ ศาสนาฮินดูนิกายนี้เข้าถึงชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านตื่นตัวในเรื่องวรรณกรรม การฟ้อนรำ ละคร ดนตรี และการวาดภาพ ซึ่งใช้เป็นสื่อของการเผยแพร่ฮินดู ศาสนานิกาย Neo-Vaisnavism เป็นพาหะให้วัฒนธรรมและภาษาอัสสัมมิสแผ่ไปถึงทุกคนและทุกมุมของอาณาจักรอาหม โดยเฉพาะบนพื้นที่ราบ ทำให้ผู้ที่ไม่ได้เป็นฮินดูมาก่อน เช่น ชาวอาหมเข้ามายอมรับนับถือศาสนาฮินดู เห็นในรูปธรรมเด่นคือ สถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างและวรรณกรรมฮินดู-อัสสัมมิสจำนวนมาก ซึ่งตกทอดมาถึงวันนี้

นักประวัติศาสตร์ชาวต่างชาติผู้หนึ่งสนใจและศึกษาวัฒนธรรมชาวอาหมอย่างลึกซึ้งมากคือศาสตราจารย์ Barend J. Terwiel แห่งมหาวิทยาลัยแอมสเตอร์ดัม เขอมนี เขาเขียนหนังสือเรื่อง The Tai of Assam 2 เล่มจบ (1972, 1981)³² และเขียนบทความชื่อ "Ahom and The Study of Early Tai Society" เสนอต่อการสัมมนาไทย-ยุโรป ครั้งที่ 2 ที่เมือง Saarbrucken วันที่ 14-18 มิถุนายน 1982 "The Origin of Mankind in Ahom Literature" เสนอต่อการสัมมนาผลงานวิจัย โครงการศึกษาวัฒนธรรมกลุ่มผู้พูดภาษาไต ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 7-8 ธันวาคม 1991 "Reading a Dead Language : Tai-Ahom And the Dictionaries" ลงพิมพ์ในวารสาร

Souvenir (1990)³³ ของสมาคมวันออกพับลิกเมืองไท และร่วมกับอาจารย์เรณู วิชาศิลป์ เขียนหนังสือ Tai Ahoms and the Stars (1992)³⁴ อาจารย์ Terwiel สามารถอ่านภาษาอาหมเข้าใจได้ งานของเขาจึงสามารถลงลึกเข้าไปถึงเรื่องความเชื่อ และไสยศาสตร์ของชาวอาหมได้ ความแตกต่างของงานของอาจารย์ Terwiel กับงานของนักวิชาการอัสสัมมิสที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ นักวิชาการอัสสัมมิสศึกษาเรื่องไทอาหมแยกออกจากไทอื่น ๆ ในขณะที่อาจารย์ Terwiel มีมิติของการเชื่อมโยงนี้ชัดเจน แต่อาจารย์ Terwiel ก็มีความเห็นพ้องกับนักวิชาการชาวอัสสัมมิสที่ว่า ภาษาวัฒนธรรมและศาสนาของชาวอาหมตายแล้ว และเขาวิจารณ์ว่างานวิชาการที่ออกมาเมื่อเร็ว ๆ นี้ ซึ่งพยายามแสดงรากที่ร่วมกันของวัฒนธรรมอาหมกับวัฒนธรรมไทยประเทศไทย เป็นงานที่เขียนกันค่อนข้างผิวเผิน³⁵ เขาศึกษาวัฒนธรรมและภาษาอาหมในฐานะเป็นสิ่งหลงเหลือจากอดีตของชนชาติที่สูญสิ้นแล้ว มากกว่าที่จะศึกษาวัฒนธรรมและภาษาอาหมในฐานะที่เป็นพลังขับเคลื่อนของประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนหนึ่ง จากอดีตมาปัจจุบัน และจะเป็นความหวังต่อไปในอนาคต ในแง่นี้จึงสามารถจัดเขาเป็นกลุ่มเดียวกับนักประวัติศาสตร์อัสสัมมิส ผู้ซึ่งศึกษาประวัติศาสตร์อาหมเป็นเพียงช่วงสมัยหนึ่งของประวัติศาสตร์อัสสัม

III. องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหมในปัจจุบัน : สำนักนักประวัติศาสตร์ไท

นักประวัติศาสตร์ชาวไทอาหมกลุ่มหนึ่งศึกษาเรื่องไทอาหมตรงข้ามกับสำนักที่กล่าวมานี้ ศึกษาอย่างมีจิตสำนึกอิสระของตัวเอง พยายามแยกประวัติศาสตร์ไทอาหมออกจากประวัติศาสตร์อัสสัม แยกจากประวัติศาสตร์อินเดีย แยกวัฒนธรรมและภาษาไทออกจากวัฒนธรรมฮินดูและภาษาอัสสัมมิส พวกเขาเป็นชาวไทอาหม เขาเหล่านี้ยังมีเป็นจำนวนน้อย แนวคิดของเขายังเป็นส่วนข้างน้อย

นักประวัติศาสตร์และนักวิชาการภาษาไทยประเทศไทยจำนวนเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งสนับสนุนงานของนักประวัติศาสตร์ชาวไทอาหมอิสระ อีกทั้งปรารถนาที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของการศึกษาเรื่องไทอาหมกับไทกลุ่มอื่น

ข้อเสนอของนักประวัติศาสตร์ชาวอาหมกลุ่มนี้ ปรากฏทางด้านศาสนาและพิธีกรรม ด้านภาษาและวัฒนธรรม และด้านการเมือง เริ่มจาก Dr. Padmeswar Gogoi (1907-1979) อาจารย์มหาวิทยาลัยเกาชยัตี เขาเขียนหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ Tai-Ahom Religion

and Customs (1976)³⁶ ซึ่งว่าชาวไทอาหมมีศาสนาของตนเอง มีพิธีไหว้จุ่มฟ้ารุ่งแสงเมือง ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านเมือง พิธีอ่อมฟ้า (Om Pha) คือพิธีเช่นไหว้ฟ้า (อ่อมแปลว่าให้) เป็นพิธีบูชาผีหลายชนิดรวมทั้งแลงดอนผีหัวหน้า โดยการฆ่าสัตว์บูชายักษ์ พิธีเรียกขวัญ มีหมอรู้อวมองแสง หมอสาม หมอปล่อง และหมอหุง เป็นผู้ทำพิธี มีประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะของชาวอาหมเอง เช่น ประเพณีแต่งงาน ที่เรียกว่า Cak-Lang ซึ่งมีการอ่านประวัติชนชาติอาหมและประวัติตระกูลของเจ้าบ่าวเจ้าสาวจากเอกสาร Buranji ภาษาอาหมให้คู่บ่าวสาวฟังในพิธีแต่งงาน มีผู้เขียนระบุไว้ด้วยว่า หลังจากฟังหมอรู้อวมองอ่านอาหมบรุษแล้ว จะมีพิธีปฏิบัติ เจ้าสาวจะเอาดาบข้างจอง (จองแปลว่าบ้าน) (hangdang) ของชาวอาหมใส่มือทั้ง 2 ของเจ้าบ่าว แล้วเจ้าบ่าวปฏิบัติว่าจะทำตามอุดมคติของบรรพบุรุษและจะปกป้องรักษาผืนแผ่นดินด้วยความเข้มแข็งเต็มที่³⁷ นอกจากนี้ Padmeswar Gogoi กล่าวถึงประเพณีฝังศพและการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ซึ่งตระกูลหมอและตระกูลเจ้าตั้ง (Cao-dang) ตระกูลเพชรฆาตและผู้เฝ้าเมืองหลวงแก้ง (Garhgaon) ยังคงรักษาไว้³⁸ Padmeswar Gogoi ยังเขียนหนังสือชื่อ The Tai and Tai Kingdoms : With a Fuller Treatment of the Tai-Ahom Kingdom in the Brahmaputra Valley (1968)³⁹ ซึ่งเป็นหนังสือเล่มแรกที่พิจารณาประวัติศาสตร์อาหมเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชนชาติและราชอาณาจักรต่าง ๆ ของชนชาติไท นับเป็นความกล้าหาญในสภาพแวดล้อมของวงวิชาการอัสสัม ที่ถูกรอบงำโดยชาวฮินดูวรรณะพราหมณ์ ในเรื่องพิธีกรรมอีกเช่นกัน ศาสตราจารย์ Jogendra Nath Phukan แห่งภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกาชชัตตี ชาวไทอาหม ก็ได้เขียนอธิบายพิธีราชาภิเษกของกษัตริย์อาหมไว้ในบทความชื่อ "The Meaning and Significance of the Title Chao-pha (Svargadeva)" (1978)⁴⁰ และ "Francis Buchanan's Description of the Ahom Coronation : Reconsidered" (1983)⁴¹ พิธีนี้เป็นพิธีไทโบราณ เจ้าฟ้าแต่งตั้งตัวเต็มยศเอาจุ่มคล้องคอขึ้นไปนั่งบนเรือนยกใต้ถุนสูง เจ้าฟ้า "อาบน้ำ"⁴² หมออาหมอ่านคัมภีร์และตั้งชื่อเจ้าฟ้าองค์ใหม่ เจ้าฟ้าเช่นผี พิธีนี้มีระบุในพงศาวดารไทอาหมด้วย⁴³ นอกจากนี้อาจารย์ Phukan ยังเขียนวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเสนอต่อมหาวิทยาลัยเกาชชัตตีเรื่อง "The Economic History of Assam Under the Ahoms" (1973)⁴⁴ เขาระบุว่า การเข้าไปตั้งถิ่นฐานของชาวอาหมเปลี่ยนที่ราบลุ่มของแม่น้ำพรหมบุตรจากหนองบึงเป็นนาข้าว มีระบบการชลประทาน นับเป็นการเปลี่ยนแปลงใหญ่ทางเศรษฐกิจที่ชาวอาหมทำคุณูปการไว้กับชาวอัสสัมทั้งหมด⁴⁵ ในอดีต

ศาสตราจารย์ Phukan เคยมีบทบาทเด่นในการผลักดันการเคลื่อนไหวเพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมไท ในฐานะเลขาธิการสมาคมประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งอัสสัม (The Tai Historical and Cultural Society of Assam) ในเรื่องศาสนาและพิธีกรรมนี้ ปัญญาชนผู้มีบทบาทเคลื่อนไหวสำคัญที่สุดในการรื้อฟื้นศาสนาดั้งเดิมของชาวอาหมในปัจจุบันคือ Chao Nagen Hazarika เขาเขียนบทความสั้น ๆ ชื่อ "The Ahom Philosophy of God" (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)⁴⁶ อธิบายว่า ชาวอาหมมีพระเจ้าของตนเอง มีคัมภีร์ศาสนาของตนเอง เรียกว่าลี้กลายเบ็งกากา (Lit Lai Peyn Ka Ka) ซึ่งเป็นส่วนต้นสุดของพงศาวดารอาหม-บูรานจี นอกจากนี้เขาเขียนหนังสือในภาษาอัสสัมมีชื่อ Chakari Pheti Buranji (Cobra History) (1990)⁴⁷ ขยายได้อย่างรวดเร็วกว่า 5,000 ฉบับ ในหนังสือเล่มนี้ Hazarika เสนอประวัติศาสตร์ความตกต่ำของชาวไทอาหมและอธิบายว่าสภาพนี้เกิดขึ้นเนื่องจากชาวไทอาหมรับศาสนาฮินดู เขาเสนอด้วยว่าวัฒนธรรมอัสสัมมีชื่อวัฒนธรรมอาหม เขาขอให้ชาวอาหมทิ้งมวลเล็กนับถือศาสนาฮินดูและกลับไปนับถือศาสนาอาหมดั้งเดิมบูชาฟ้า ซึ่งเขาเรียกว่าพูราหลวงหรือฟ้าหลวง (Phuralung) Hazarika ไม่เพียงแต่เขียนหนังสือ เขายังลงมือทำพิธีเก่าของอาหมเอง คือบูชาขัณฑ์วัว ซึ่งขัดต่อศาสนาฮินดูนิกาย Vaisnavism มาก เนื่องจากบทบาททางศาสนาที่โดดเด่นและข้อเขียนที่กล้าแข็ง Hazarika ถูกขู่ฆ่าหลายครั้ง

ในด้านภาษาและวัฒนธรรม งานของ Chao Amyakhen Gohain หัวหน้าโปรแกรมประกาศนียบัตรภาษาไท มหาวิทยาลัยดิเบรการ์ห์ (Dibrugarh) ชื่อ "Issues in Tai Language" ลงพิมพ์ในหนังสือ The Lost Trails, A Study on the Tai Peoples of Northeast India (1994)⁴⁸ น่าสนใจมาก เขาเสนอว่าชาวไทอาหมมีความสัมพันธ์กับชาวไทในพม่าตลอดประวัติศาสตร์ช่วงแรก 300 ปีของการตั้งถิ่นฐาน ทำให้ภาษาไทยังคงดำรงอยู่ได้ในราชอาณาจักรอาหมในช่วงนั้นอย่างมีชีวิตชีวา เมื่อเสือก่าฟ้า (Sukafa ครองราชย์ 1228 - 1268) นำกองทัพเข้ามาในอัสสัม เขาก็ได้พบคนไทยอยู่ในอัสสัมมาก่อนแล้ว อาหม-บูรานจีเรียกพวกเขาว่า "ผู้เข้านเก่า" และในรัชกาลเสือก่าฟ้ามีการแลกเปลี่ยนทูตระหว่างอาณาจักรอาหมหรือเมืองนุสนวนค้ำกับเมืองเมมา เสือดังฟ้า (Sudangpha ครองราชย์ 1397-1407) ได้ปรารภใน ค.ศ.1382 ว่า นับเป็นเวลากว่า 8 ปีแล้วที่ไม่ได้แลกเปลี่ยนทูตกับเมืองเมมา หมายความว่าตลอดเวลา 140 ปี ระหว่างสองรัชกาลนี้ มีการติดต่อกันระหว่างเมืองของชาวไททั้งสองตลอดมา เสือหม่มเมือง

(Suhungmung หรือ Dihingia Raja ครองราชย์ 1497-1539) และเสื่อคำฟ้า (Sukhampa หรือ Khora Raja ครองราชย์ 1552-1603) ก็แต่งงานกับสตรีชาวไท เมืองกอง (Mogaung) เป็นเหตุให้มีคนไทเข้ามาอยู่ในเมืองนุสวันคำมากขึ้น แต่หลังจาก ค.ศ. 1638 เมืองกองตกอยู่ใต้การปกครองของพม่า และเกิดสงครามกลางเมืองใน ราชอาณาจักรอหาม รวมทั้งหมอชาวอหามสูญเสียอำนาจในราชสำนัก ภาษาไทจึงเริ่มถูกละเลย ในช่วงหลังของศตวรรษที่ 18 ชาวไทคำตี้ ผาแก่ คำยั้ง อ้ายตอน และตुरुจจากพม่า ได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานในอัสสัม พวกเขาทั้งภาษาไทและศาสนาพุทธเข้าไป และรักษา ภาษาไทไว้ได้ตลอดจนทุกวันนี้ อีกทั้งพวกเขายังติดต่อกับชาวไทในพม่า เช่นพระภิกษุชาวไท จากพม่า U Kandama Mahsthavir ได้มาสอนภาษาไทและศาสนาพุทธในอัสสัมตั้งแต่ ค.ศ. 1883-1934 กระจกของเขายังเก็บอยู่ที่บ้านน้ำผาแก่ เขตติบูรคาร์หจนทุกวันนี้ เป็นที่น่าเสียดใจที่ชาวไทอหามไม่ได้ให้ความสนใจติดต่อกับชาวไทกลุ่มที่เข้าไปใหม่ ซึ่งเมื่อก่อน สงครามโลกครั้งที่ 2 คงมีจำนวนนับแสนคนอยู่แล้ว เพื่อฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของตน

ในบรรดาชาวอหามด้วยกันเองชนชั้นพระหรือหมอมีความพยายามและมีบทบาท มากที่สุดในการพยายามรักษาภาษาไท วัฒนธรรมไท และสำนักประวัติศาสตร์ พวกเขา เขียนพงศาวดารอหาม-บูรานจีเป็นภาษาไทจนกระทั่งราชอาณาจักรเสียแก่อังกฤษสิ้นเชิงใน ค.ศ. 1838 พยายามรักษาประเพณีไท เช่นพิธีราชาภิเษก (เฮ็ดเจ้านั่งเมือง)^{๕๐} พิธีเรียกขวัญ พิธีเลี้ยงทาสกระดูกไก่ (ตั้งไก่ดู ดูกระดูกไก่ ตั้งตะไก่อดู)^{๕๑} พิธีแต่งงาน (ปลงขู ปลงสาว)^{๕๒} พิธีเลี้ยงผี (แขกผี เมต้ามะผี เมผีเมสาว)^{๕๓} เป็นต้น (ซึ่งจะได้กล่าวถึงพิธีเหล่านี้ละเอียด อีกครั้งโดยนำมาจากเอกสารภาษาไท) ครั้งหนึ่งในรัชกาลเสื่อใหญ่ฟ้าง่าเมือง (Suyeopha หรือ Lakshmi Singh ครองราชย์ 1769-1780) ถึงกับเกิดการทะเลาะกันระหว่างหมอ อหามกับพราหมณ์ฮินดูในปัญหาว่า ควรฝังหรือเผาศพกษัตริย์องค์ก่อน พวกหมอยืนยันให้ฝังตาม ประเพณีเดิม จนกระทั่งเสื่อใหญ่ฟ้าต้องยอมให้ทำหูกษัตริย์องค์ก่อนแล้วเอาไปฝัง แม้ภาษาพูด และเขียนของชาวอหามจะเป็นอัสสัมมิสไปแล้ว พวกหมอและชาวอหามทั่วไปยังคงใช้ภาษาไท ในการสวดในพิธีต่าง ๆ จนถึงทุกวันนี้^{๕๔} อาจารย์ Normal Chandra Gogoi แห่ง Tinsukia College ได้รวบรวมบทสวดมนตราเหล่านี้ในภาษาไทอหาม ชื่อ Tai Ahom Mantra ในภาษาอหามและภาษาอังกฤษ (ค.ศ. 1994 ยังไม่ได้เผยแพร่)^{๕๕} เป็นบทสวด บูชาผีไฟ ผีดิน ผีลม ผีฟ้าเหนือหัว ผีขุนเมือง ผีกษัตริย์ผู้ล่วงลับไปแล้ว ฯลฯ ใจความของ บทสวดคือ หมอผู้ทำพิธีเอ่ยชื่อเรียกเชิญผีที่จะบูชา เพราะผีนั่นอาจไปผลิตเพลินอยู่ใน

สถานที่ต่าง ๆ แล้วหมอบอกรายละเอียดของเครื่องเช่นว่ามีอะไรบ้าง เนื้อสัตว์ใหญ่ สัตว์เล็ก สัตว์ปีกดิบหรือสุก ข้าวสาร ผัก ผลไม้ น้านม น้าผึ้ง ไข่ กะลื้อ ฯลฯ นอกจากนี้หมอยังเตรียมเสื้อผ้าไว้ให้ผัดด้วย บอกให้ผัดอาบน้ำ ลีโคลแล้วลงมาแต่งกายด้วยเสื้อผ้าอันงดงาม ต่อจากนั้นหมอจะขอพรผีให้คุ้มครองลูกหลานของผีที่มาปกครองเมืองในดินแดนนี้ ขอให้มีความยืนยาว ปราศจากเคราะห์ภัยไข้เจ็บ ขอให้บ้านเมืองมั่นคงเป็นปึกแผ่น อุดมสมบูรณ์ ทั้งหมดนี้กล่าวในภาษาไทย

พวกชนชั้นพระนี้แหละคือผู้ที่สืบทอดภาษาและวัฒนธรรมของชาวอาหมอย่างมีสำนึก แม้ว่าพวกเขาจะยากจนลงหลังจากที่อาณาจักรสูญสลาย แต่พวกเขาก็ยังพยายามทำหน้าที่ปัญญาชนของชนชาติอย่างดีเยี่ยม พวกเขาเป็นผู้ที่เริ่มความคิดก่อตั้งแนะนำและช่วยเหลือขบวนการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมไทอาหม พวกเขาตั้งโรงเรียนภาษาไทยขึ้นที่หมู่บ้านปัตซากู (Patsakao) เขตสิบสาคร (Sibsagar) เมื่ออาจารย์ ดร.บรรจบ พันธุเมธา เดินทางไปถึงหมู่บ้านนี้ใน ค.ศ. 1955 โรงเรียนได้ล้มเลิกไปแล้ว⁵⁵ ในช่วงที่ผ่านมานี้พวกชนชั้นพระโดยเฉพาะท่าน Dambarudhar Deodhai Phukan (1912-1993) หมออาวุโสแห่งหมู่บ้านปัตซากู ได้เสนอและช่วยให้ชาวไทอาหมก่อตั้งสมาคมฟื้นฟูวัฒนธรรมไทขึ้นมาใหม่ ชื่อ วันออกพับลิก เมืองไท (Ban Ok Pup Lik Mioung Tai) ที่เมือง Dhemaji เมื่อวันที่ 8 เมษายน ค.ศ. 1981⁵⁶ สมาคมหรือฟื้นฟูโรงเรียนภาษาไทยที่บ้านปัตซากูและหมู่บ้านอีก 350 แห่งทั่วรัฐอัสสัมผลักดันให้รัฐบาลมลรัฐอัสสัมเริ่มให้การศึกษาระดับประถมโดยจ้างครูสอนภาษาไทยถึง 200 คน เริ่มใน ค.ศ. 1993 ที่เมือง Dhemaji ปัญญาชนชาวอาหมผู้หนึ่งชื่อ เสียดอยฟ้า เก้าเมือง (Nagen Borgohain) ได้รวบรวมทำตำราภาษาไทยอาหมขึ้นอย่างดีมากเล่มหนึ่งซึ่งคงจะใช้เป็นแบบเรียนกันต่อไป สมาคมวันออกพับลิกเมืองไทจัดประชุมวัฒนธรรมไทแทบทุกปี มีคนไททุกเผ่าในอัสสัมเข้าร่วมนับเป็นแสนคน ได้จัดครั้งที่ 11 ที่บ้านนารุก (Namrup) ไปด้วยในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1994 สมาคมออกสิ่งพิมพ์และหนังสือทางวัฒนธรรมและวิชาการสม่ำเสมอ งานในภาษาอังกฤษเล่มสำคัญคือ The Lost Trails, A Study on the Tai Peoples of Northeast India (1994) ซึ่งมี Dr. Romesh Buragohain เป็นบรรณาธิการ เป็นหนังสือภาษาอังกฤษที่รวมบทความที่มองประวัติศาสตร์อาหมจากแง่มุมมองของคนอาหมเองเล่มแรก และจะจัดการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "The Tai of Northeast India" ที่เมือง Sibsagar ในวันที่ 6 - 9 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1995 จุดหมายระยะยาวของสมาคมวันออกพับลิกเมืองไทคงจะเป็นการจัดตั้งมลรัฐไทอาหมหรือเมืองนุสนวนคำขึ้นมาใหม่เป็น

ส่วนหนึ่งของสมาพันธ์รัฐอินเดีย แต่มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่ใกล้ชิดกับราชอาณาจักรไทย และรัฐไทอื่น ๆ โดยเฉพาะรัฐฉาน และรัฐไตคองแห่งเมืองเมา (Dehong) สมาคมวันออก พับลิคเมืองไท มีศูนย์กลางอยู่ที่เมือง Dhemaji และมีเลขาธิการและผู้ร่วมก่อตั้งผู้สามารถยิ่ง คือศาสตราจารย์ Chao Puspa Gogoi แห่ง Dhemaji College สำหรับด้านประวัติศาสตร์ โดยตรง มีนักประวัติศาสตร์ชาวอาหม 2 ท่านที่น่าจะกล่าวถึง ในแง่ที่ท่านมีจิตสำนึกอิสระ เขียนประวัติศาสตร์จากแง่มุมของชาวอาหม คืออาจารย์นาง Swarna Lata Baruah แห่ง ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยดิบรูการ์แห่งดินแดนอัสสัมตอนบน งานของเธอ A Comprehensive History of Assam (1985)^{๕๗} สะท้อนชัดว่าชาวอาหมมีเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรม เธอเขียนครบถ้วนและชัดเจน และใช้แนวทางทฤษฎีมาร์กซิส อีกผู้หนึ่งคือ Dr. Romesh Buragohain อาจารย์ประวัติศาสตร์แห่ง Lunglei College ในมลรัฐ Mizoram เขาเป็นบรรณาธิการหนังสือ The Lost Trails (1994) ที่กล่าวถึงแล้ว และเขายังเสนอทฤษฎีว่าด้วยการก่อตัวของรัฐอาหมในบทความชื่อ "Tai-Ahom State Formation : Role of Conquest and Irrigation in the Origin of the Tai-Ahom State" (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)^{๕๘} ในทัศนะของ Buragohain ราชอาณาจักรอาหม เป็นรัฐที่เกิดจากการรุกรานและการระดมกำลังคนสร้างท่านบักันแคว้น้ำของแม่น้ำพรหมบุตร เพื่อการชลประทานในที่ราบลุ่มแห่งแม่น้ำนี้ คือเป็นรัฐแบบเอเชียติคตามแนวทฤษฎีของ Karl Wittfogel

นักวิชาการชาวไทอาหมที่มีจิตใจโน้มเอียงอยู่กลุ่มชาตินิยมอาหม มีคนอื่น ๆ อีก มีผลงานในภาษาอัสสัมมีส อาทิเช่น Hiteswar Barbaruah เขียนหนังสือชื่อ Ahamor Din (The Days of the Ahom) พิมพ์ประมาณ ค.ศ. 1930 เรื่องระบบการปกครอง ของอาหม Chao Sarbananda Rajkumar Itihashe Soaura Chahata Bachar (Six Hundred Years of Historical Days) ว่าด้วยประวัติศาสตร์อาหม พิมพ์ ประมาณ ค.ศ. 1950 Dr. Lila Gogoi เรื่อง Tai-Sanskriti (Tai Culture) ว่าด้วยวัฒนธรรมของไทอาหม คำดี อ้ายตอน ตูรุง และคำยั้ง และเรื่อง Beli Mar Gal (The Sun is set.) ว่าด้วยการต่อสู้ดิ้นรนของชาวอาหมต่อต้านการยึดครองของพวก อารยันในช่วงท้ายของอาณาจักร Dr. Aran Baruah Ahomar Sachan Pranali (The Administrative Systems of the Ahom) ว่าด้วยระบบการปกครองของอาหม และศาสตราจารย์ Jatin Bargohain Asona Artha-Samajik Abostha (Socio-

Economic Conditions of Assam) ว่าด้วยสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในราชอาณาจักรอาหม เป็นการตีความประวัติศาสตร์แนวมาร์กซิส^{๑๐}

Dr. Girin Phukan (1944-) อาจารย์วิชารัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยคิปรุคาร์ห์ เป็นนักวิชาการชาวไทอาหมที่อธิบายปัญหาของชนชาติอาหมได้ชัดเจนที่สุดในบทความ "Identifying the Nemesis" ลงพิมพ์ในหนังสือ The Lost Trials (1994) Dr. Girin Phukan กล่าวว่าอังกฤษไม่เพียงแต่ล้มล้างการปกครองของชาวอาหม แต่ตั้งใจที่จะบดขยี้ทำลายชาวอาหมทั้งทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และเหนืออื่นใดความรู้สึก จิตใจ อังกฤษกลัวชาวอาหมซึ่งเคยเป็นผู้ปกครองเดิมของอัสสัมติดต่อกันมานานถึง 600 ปีจะขบถอังกฤษจึงทำลายชนชั้นปกครองเดิมของอัสสัมอย่างสิ้นซากมากกว่าที่อื่นใดในอินเดีย ชาวฮินดูหรืออัสสัมมีสวรรณะสูง ซึ่งเข้ามามีฐานะและบทบาทในราชอาณาจักรอาหมตั้งแต่สามศตวรรษแล้ว ข้าเดิมชาวอาหมด้วย ชาวฮินดูวรรณะสูงรับรองการเข้ามาของอังกฤษเป็นอย่างดี ขณะที่ชาวอาหมพยายามฟื้นอำนาจ จึงเป็นศัตรูกับอังกฤษ อังกฤษไม่ใช้ชาวอาหมในตำแหน่งที่สำคัญ อีกทั้งยังยกเลิกระบบไพร่ ทำให้ชนชั้นเจ้านายของอาหมยากจนลงทันที พวกอัสสัมมีสวรรณะสูงรีบฉวยโอกาสเข้าครองอำนาจและฐานะ เยาะชาวอาหมที่ตกจากอำนาจ ชาวอาหมตกจากฐานะผู้ปกครอง กลายเป็นคนล่างหลัง แม้ว่าพวกเขาจะเคยมีคุณูปการมากต่อการเกิดและการผนึกกันเป็นสิ่งคมอัสสัมมีส ชาวอาหมส่วนมากจึงได้คิดว่าการที่พวกเขาติดขัดกับความเชื่อฮินดูเป็นสาเหตุรากฐานของความตกต่ำของพวกเขา ชาวอาหมรู้สึกมีความสำนึกในเอกลักษณ์ที่แตกต่างของพวกเขาจากชาวอัสสัมมีสฮินดูวรรณะสูงมากขึ้นทุกที ชนชั้นนำชาวอาหมรู้ว่าปัญหาเอกลักษณ์ของอาหมเกี่ยวข้องกับภารกิจที่รัฐอัสสัมจะมีอำนาจอธิปไตยต่างหากจากอินเดีย พวกเขาเชื่อว่าถ้าอัสสัมเป็นเอกราช ก็สามารถหยุดการทะลักเข้ามาของผู้ที่ไม่ใช่ชาวมองโกลเลียนในอัสสัมได้ ถ้าอัสสัมเป็นเอกราช พวกอาหมและชาวมองโกลเลียนอื่น (ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในอัสสัม) จะมีฐานะดีขึ้น ดังนั้นในทศวรรษ 1940 ชนชั้นนำอาหมบางคนร่วมกับชาวเผ่ามองโกลเลียนอื่นในรัฐอัสสัม จึงสนับสนุนการแยกอัสสัมเป็นประเทศเอกราช^{๑๑}

ชาวไทอาหมอธิบายในการสนทนาด้วยว่า การรับศาสนาฮินดู ทำให้ชาวไทอาหมโดยทั่วไปมีฐานะต่ำต้อยที่สุดในระบบวรรณะของอินเดีย คือชาวอาหมเป็นคนนอกวรรณะต่ำกว่าวรรณะศูทร ในสมัยที่ชาวอาหมยังมีอำนาจ พวกเจ้าฟ้าไม่ได้รู้สึกอย่างนี้เพราะถูกพวกพราหมณ์ฮินดูแตงนิยายยกย่องว่า เหล่าเจ้าฟ้ามีเชื้อสายของเทพเจ้าฮินดู นอกจากนี้

การรับศาสนาฮินดูยังทำให้ชาวไทอาหมแตกออกเป็นหลายฝ่ายตามนิกายและสำนักของศาสนาฮินดู เป็นสาเหตุสำคัญที่เป็นชนวนทำให้เกิดสงครามกลางเมืองระหว่างชาวไทอาหมด้วยตนเองที่เรียกว่าการรบ Moamarinya ต่อเนื่องตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 18 จนถึงต้นศตวรรษที่ 19 ทำให้ราชอาณาจักรอ่อนแออย่างมาก ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าและของอังกฤษต่อมาในท้ายที่สุด

นอกจากนักวิชาการในรัฐอัสสัม นักวิชาการชาวอังกฤษในอดีต และนักวิชาการชาวต่างชาติคนหนึ่งแล้ว นักวิชาการที่สนใจเรื่องอาหมมีนักวิชาการชาวไทยประเทศไทย

งานของนักวิชาการชาวไทยประเทศไทย สนับสนุนเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทอาหม และระบุว่าวัฒนธรรมไทอาหมมีส่วนคล้ายกับวัฒนธรรมไทยประเทศไทย สามารถแบ่งงานของนักวิชาการชาวไทยออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือทางด้านภาษาโดยเฉพาะ และทางด้านสังคมและวัฒนธรรม แต่ทั้ง 2 กลุ่มก็มีเป้าหมายการศึกษาเหมือนกัน คือศึกษาอาหมเพื่อเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมไทโบราณ เข้าใจต้นรากของภาษาวัฒนธรรม และสังคมไทยประเทศไทย

ทางด้านภาษา ศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ พันธุเมธา (1920 - 1992) เป็นผู้บุกเบิก ท่านเขียนหนังสือชื่อ กาเลหม่านไต (1961)^{๑๑} เป็นหนังสือท่องเที่ยวผสมวิชาการทางภาษาศาสตร์ เขียนจากประสบการณ์การเดินทางของท่านในรัฐอัสสัมใน ค.ศ. 1955 อาจารย์บรรจบเห็นคุณค่าของเอกสารประวัติศาสตร์อาหม แต่ท่านคิดว่า "ภาษาไทอาหมได้ตาสสนิทมาแล้ว ตั้งศตวรรษ..... ไม่มีผู้ใดเข้าใจข้อความนั้นพอที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการค้นคว้าเกี่ยวกับภาษาและประวัติศาสตร์ได้ มีคุณค่าแต่เพียงความเก่าเท่านั้น... ไม่ว่าผู้ใดจะหันมาจับงานด้านนี้ ย่อมจะต้องขอมุทิตเวลาอย่างน้อยก็ครึ่งชีวิต จึงจะบรรลุผลสำเร็จดังมุ่งหมาย"^{๑๒} ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร (1919 -

) ได้สนองเจตนารมณ์ของอาจารย์บรรจบ ท่านได้เพียรพยายามศึกษาภาษาอาหมด้วยตนเอง จนสามารถอ่านคัมภีร์อาหมได้ และได้แปล พจนานุกรมไทยอาหม-ไทย (1991)^{๑๓} ศิษย์ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อาจารย์เรณู วิชาติศิลป์ เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง ระบบการเขียนของไทยอาหม (1986)^{๑๔} และกำลังพยายามอ่านพงศาวดารอาหม-โบราณซึ่งเป็นภาษาไทยอีกครั้งหนึ่ง นักศึกษาสาขาวิชาจาริกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากรปัจจุบัน รณิ เลิศเลื่อมใส เขียนรายงานขนาดยาว 54 หน้า เรื่อง ปริมปราคติไทยอาหม (1994)^{๑๕} และมีข้อเสนอคำอ่านและคำอธิบายที่แตกต่างจากเดิม และขณะนี้กำลังค้นคว้าวิทยานิพนธ์ปริญญา

โทเรื่องนี้ ภายในการควบคุมของอาจารย์ประเสริฐและอาจารย์เรณู นับจากสมัยของอาจารย์บรรจบมาถึงปัจจุบัน การศึกษาภาษาอาหมได้ก้าวหน้าในประเทศไทย กำลังจะช่วยให้เข้าใจความหมายของคำและมโนภาพโบราณของภาษาไทยและคนไทยในประเทศไทยเองมากขึ้น (ซึ่งจะขอก้าวซ้ำอีกในหัวข้อต่อไป) และยังอาจมีส่วนกลับไปช่วยการอ่านและแปลความหมายของเอกสารประวัติศาสตร์ของชาวอาหม และการออกเสียงคำต่าง ๆ ที่ชาวอาหมมีปัญหาด้วย

ทางด้านวัฒนธรรมและสังคม งานโน้มไปแนวทางชาตินิยมไทยหรือการสร้างเขตกว้างใหญ่ของวัฒนธรรมไทยทั้งหมด เริ่มจากที่พระยาอนุমানราชชน (1888 - 1969) เขียนหนังสือ เรื่องของชาติไท* (1940)^{๑๖} ท่านได้บรรยายไว้ 6 หน้าถึงกำเนิดของชนชาติไทย โดยพรรณนาตามความในอาหม-บุราณจีกาคสวรรณค์ หลวงวิจิตรวาทการ (1901-1962) เขียนหนังสือ งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย (1961)^{๑๗} กล่าวถึงไทอาหมไว้อย่างยาว แต่เป็นเพียงการแปลงานบางส่วนของ Sir Edward Gait หนังสือภาษาไทยเล่มที่ดีที่สุดเรื่องไทอาหมเป็นของสารนาถ (สังข์ พัทธินทัย 1915 - 1986) เชื่อมไทยอาหมสายเลือดของเรา (1954)^{๑๘} สารนาถอธิบายประวัติศาสตร์อาหมอย่างละเอียด รวมทั้งอธิบายระบบการปกครองและวัฒนธรรมของชาวอาหมด้วย สารนาถให้ความรู้สึกแก่ผู้อ่านตลอดเวลาว่า ไทอาหมคือพี่น้องของชาวไทยประเทศไทย ซึ่งแยกไปตั้งอาณาจักรอยู่ต่างหาก เมื่ออาณาจักรของเขาล่มสลายแล้วพวกเขาถูกพวกแขกฮินดูและพวกอังกฤษรังแก ชาวไทยประเทศไทยต้องพยายามช่วยพี่น้องของเราในอัสสัม ควรเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องกลุ่มนี้กับชาวไทยประเทศไทยให้ใกล้ชิด ท่านรายงานว่าพวกเขาที่โน่น "สมัครที่จะรับวัฒนธรรมไทยบางกอก.....เลือดยอมข้นกว่าน้ำ"^{๑๙} ในสมัยต่อมา จิตรภูมิศักดิ์ (1930 - 1966) มีข้อเสนอทางวิชาการที่สำคัญมากว่าให้ศึกษาลักษณะของไทยดั้งเดิมด้วยวิธีการเปรียบเทียบประวัติศาสตร์วัฒนธรรมระหว่างชนชาติไทยกลุ่มต่าง ๆ จิตรเองได้เขียนบทความ "ลักษณะของไทยดั้งเดิม" ศึกษาความเชื่อผีบรรพบุรุษที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไทยกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งไทอาหม^{๒๐} จิตรต่างกับอาจารย์ ดร.บรรจบแม้ว่าเขาจะไม่ได้เห็นเอกสารเปลือกไม้โบราณที่บันทึกประวัติศาสตร์ของชาวอาหมเช่นอาจารย์บรรจบ เขาก็เชื่อว่าการศึกษาเอกสารตัวเขียนภาษาไทอาหมเป็นไปได้ จิตรเขียนไว้ตั้งแต่ก่อน ค.ศ. 1966 ว่า "วันคืนข้างหน้าเราอาจจะได้นำคัมภีร์ภาษาไตอาหม....มาศึกษาค้นคว้า... เราจะได้พบร่องรอย.....อะไรหลายอย่างที่ยังมีคمنในประเทศไทยปัจจุบันที่เค็ชว!"^{๒๑}

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ ได้ใช้แนวการศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรม

เปรียบเทียบนี้ ศึกษาเรื่องขวัญในพงศาวดารอาหมบูรณจี เขียนเป็นบทความชื่อ

"A Linguistic Approach to Kwan : an Ancient Tai Belief" (1981)⁷²

อาจารย์มีข้อสรุปที่สำคัญมากกว่า พิธีเรียกขวัญเป็นพิธีของไทยโบราณ จิตรทิพย์ นาถสุภา

เรณู วิชาศิลป์ เรณู อรรธนาเมศร์ และนางนุช จันทราภัย พยายามศึกษาในแนวทาง

ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเปรียบเทียบเช่นกันในบทความ "ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวไทย

อาหม : จากการอ่านอาหม-บูรณจีภาษาไทย" (1985)⁷³ "การฟื้นฟูวัฒนธรรมไทในรัฐอัสสัม"

(1991)⁷⁴ และในหนังสือ เมืองนูนสุนคำ (1991)⁷⁵

การเข้ามาศึกษาเรื่องไทอาหมของกลุ่มนักวิชาการไทยประเทศไทย มีส่วนช่วย
การศึกษาประวัติศาสตร์อาหมสำนักฝ่ายไท อย่างน้อย 2 ประการ คือ :

ในประการแรก เป็นการช่วยกำลังใจในการต่อสู้ทางวัฒนธรรม การโยง
วัฒนธรรมไทอาหมกับวัฒนธรรมไทยประเทศไทยมีความสำคัญมากสำหรับชาวไทอาหม
วัฒนธรรมไทยประเทศไทยเป็นตัวอย่างที่มีชีวิตของความเข้มแข็ง ความคงอยู่ และการพัฒนา
ทันสมัยของวัฒนธรรมไท เป็นสิ่งพิสูจน์ที่เห็นได้จริงว่าวัฒนธรรมไทมีพลัง ตัวอย่างของ
ประเทศไทยทำให้ชาวไทอาหมมั่นใจได้ว่า วัฒนธรรมไทสามารถรุ่งเรืองได้ไม่แพ้วัฒนธรรมฮินดู
ขณะเดียวกันพวกเขาก็อาจสามารถขอล่าชกอดส่วนที่ยังคงอยู่มีชีวิตรุ่งเรืองอยู่ของวัฒนธรรมไทย
ประเทศไทย กลับไปช่วยกระบวนการฟื้นฟูและเสริมเติมวัฒนธรรมไทอาหมได้ ทั้งในแง่ความรู้
ในแง่ภาษา และในแง่ประเพณี เขาสามารถศึกษาประวัติศาสตร์อาหมได้อย่างมีเอกลักษณ์
มีชีวิต มีพลัง รู้ว่าชนชาติของเขา วัฒนธรรมของเขา มีอนาคต มีพัฒนาการ ไม่ใช่
การศึกษาสิ่งที่ตายไปแล้วหรือกำลังจะตาย เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ชนชาติ ประวัติศาสตร์
วัฒนธรรมของตัวเองอย่างมีเป้าหมาย อย่างเป็นองค์วัฒนธรรมหนึ่งที่อิสระมีแนวทางของตัวเอง
ต่างกับการศึกษาประวัติศาสตร์แบบสำนักฝ่ายอัสสัมมิส ซึ่งเคยครอบงำ ที่ทำให้เข้าใจไปว่า
วัฒนธรรมไทได้ตายหรือหมดพลังไปแล้ว การศึกษาประวัติศาสตร์แบบนั้นทำให้ชาวอาหมหมด
อาลัย หมดกำลังใจต่อสู้ วัฒนธรรมฮินดูก็เข้าครอบครองจิตใจได้ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม
ที่สำคัญยิ่งในเรื่องนี้คือการจัดตั้งสมาคมวันออกพักพิงเมืองไทในวันที่ 8 เมษายน ค.ศ. 1981
ซึ่งขณะนี้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการฟื้นฟูวัฒนธรรมไท คณะผู้จัดตั้งแล้วว่า ได้ความคิดมาจาก
การเข้าร่วมประชุมเรื่องไทศึกษา โดยเฉพาะกับนักวิชาการไทยประเทศไทย ระหว่างวันที่
25-27 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1981 ที่กรุงนิวเดลี การประชุมครั้งนั้นทำให้ปัญญาชนชาวอาหม
ประมาณ 20 คนที่มาเข้าร่วมประชุมรู้สึกถึงเอกลักษณ์และความสำคัญของประวัติศาสตร์และ

วัฒนธรรมของชาวไทอาหม เมื่อกลับถึงอัสสัมจึงนัดประชุมกัน และได้ก่อตั้งสมาคมวันออก
พับลิกเมืองไท

ในประการที่สอง เป็นการนำแนวทางศึกษาแบบใหม่ คือ แบบประวัติศาสตร์
เปรียบเทียบโดยเฉพาะการเปรียบเทียบระหว่างชนเผ่าไทด้วยกัน เข้าไปในวงวิชาการ
ประวัติศาสตร์อาหม ทำให้มีโอกาสมากขึ้น ที่นักประวัติศาสตร์ในอัสสัมจะสามารถอธิบาย
ลักษณะสถาบันทางสังคมหรือวัฒนธรรมที่เดิมอธิบายไม่ได้หรืออธิบายได้ไม่ชัดเจน กระจ่าง
ขึ้น ความรู้ประวัติศาสตร์ชนชาติไทเผ่าอื่นอาจช่วยไขปริศนาในประวัติศาสตร์อาหม ขอยก
ตัวอย่างสถาบันทางสังคมเรื่องหนึ่งและภาษาเรื่องหนึ่ง ปัญหาที่ว่าการจัดระบบที่ดินและ
การควบคุมกำลังคนของชาวอาหมเป็นระบบที่ชาวอาหมนำมาจากที่ใด จะหมดไป หาก
ศึกษาระบบศักดินาของชนเผ่าไทในที่อื่น ๆ ศาสตราจารย์ Jogendra Nath Phukan
ได้ใช้ประโยชน์คำอธิบายจากการศึกษาประวัติศาสตร์เปรียบเทียบในเรื่องนี้ในวิทยานิพนธ์
The Economic History of Assam Under the Ahoms (1973) ของท่าน ท่าน
บรรยายว่าชาวอาหม ถือว่าที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของกษัตริย์แต่ผู้เดียว แล้วแบ่งที่ดินให้ราษฎร
ทำมาหากินบนที่ดินนั้น ขนาดที่ดินที่แบ่งขึ้นกับตำแหน่งราชการ และสิทธิครอบครองยึดขึ้น
เพียงเท่าที่ดำรงตำแหน่ง รัฐไม่เก็บภาษีที่ดิน แต่ราษฎรจะต้องมาส่งส่วยแรงงานของตน
ให้รัฐ 3 เดือนทุกปี กล่าวคือราษฎรต้องสังกัดหมวดหมู่ แล้วผลิตเปลี่ยนเวียนกันเข้ามา
ส่งส่วยแรงงาน หรือที่เรียกในประเทศไทยว่ารับราชการ ระบบนี้ใช้ในอัสสัมตอนบน
ศาสตราจารย์ Phukan เสนอว่าเป็นแบบไท ชาวอาหมนำเอามาจากเมืองเมอ ต่างกับ
ระบบในอัสสัมตอนล่าง ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแบบโมกุล มีกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดิน มี
การเก็บภาษีที่ดิน และสามารถซื้อขายที่ดินกันได้⁷⁶ อีกเรื่องหนึ่งที่กำลังกระจ่างขึ้นจากการ
ศึกษาประวัติศาสตร์ชนชาติไทเปรียบเทียบ คือต้นกำเนิดตัวอักษรไทอาหม เคยเป็นปัญหา
อยู่มากกว่าชาวอาหมนำเอาตัวอักษรของตนมาจากที่ใด แต่ในปัจจุบันนี้นักวิชาการจาก
เมืองเมอสามารถยืนยันได้ว่า ตัวอักษรไทเมอกับตัวอักษรไทอาหมเกือบจะเหมือนกัน
ค่าประมาณ 80% ของแต่ละภาษาคือค่าเดียวกัน ผู้ที่อ่านหนังสือไทเมอได้จะสามารถ
อ่านหนังสืออาหมได้⁷⁷ จึงสามารถสรุปได้แล้วว่าอักษรไทอาหมมาจากอักษรไทเมอนั้นเอง

IV. ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหมจากการอ่านพงศาวดารอาหม-บรูณจี และเอกสาร ประวัติศาสตร์อื่นเป็นภาษาไทย

ความรู้ประวัติศาสตร์ไทอาหมจากเอกสารภาษาไทย เป็นองค์ความรู้ที่เพิ่งจะก่อรูปขึ้น เกิดจากความพยายามอ่านพงศาวดารอาหม-บรูณจีใหม่อีกครั้งหนึ่ง และการอ่านตำนานสร้างโลก (พื้นที่เมืองหรือลี้ก่อก่อเมือง) คำเช่นผี คำเรียกขวัญ และตำราโหราศาสตร์ เป็นภาษาไทย

ความรู้นี้ให้ภาพสังคมและวัฒนธรรมไทอาหมว่า เป็นระบบศักดินายุคเริ่มต้นต่างจากระบบอินเดียสมัยโมกุล ซึ่งเป็นศักดินาเต็มรูป สังคมและวัฒนธรรมไทอาหม แฝงลักษณะชุมชนบุพกาล ขณะเดียวกันก็กำลังก้าวสู่ความเป็นราชอาณาจักรของคนหลายเผ่า 'พันธุ์' เมืองนุสวงศ์พัฒนาสูงกว่ารัฐเจ้าฟ้าขนาดเล็ก (principality) คือสูงกว่ารัฐฉานสิบสองปันนา เมืองแกน เมืองหลวงพระบาง และเมืองเวียงจันทน์ ฯลฯ อาจพัฒนากว่ารัฐไทโบราณแห่งเมืองเมวในแง่ที่รวมศูนย์อำนาจมากกว่า แต่ไม่ถึงขั้นอาณาจักรอยุธยา ซึ่งมีทั้งเศรษฐกิจการค้าที่มั่งคั่งและการปกครองที่พัฒนาแบ่งซอยหน้าที่ของส่วนราชการชัดเจน อาณาจักรอาหมเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจ แสดงปรากฏว่าสังคมและวัฒนธรรมไทสามารถพัฒนาด้วยตนเองเป็นอาณาจักรโดยเพียงอาศัยความเชื่อดั้งเดิมจากสมัยไทบุพกาล "ฟ้าหลวง" ไม่ต้องอาศัยพุทธศาสนาหรือศาสนาฮินดู อาณาจักรอาหมเป็นตัวอย่างว่าสังคมและวัฒนธรรมไทที่พัฒนาถึงขั้นตอนนั้นมีลักษณะอย่างไร พงศาวดารอาหม-บรูณจีและเอกสารไทช่วยสนับสนุนด้วยว่า สังคมและวัฒนธรรมไทที่ว่่านั้นมีเอกลักษณ์ของตนเองโดยเฉพาะ และต่างมากจากสังคมและวัฒนธรรมฮินดูและของอินเดีย ความรู้จากพงศาวดารอาหม-บรูณจีและเอกสารภาษาอาหมอื่นสนับสนุนสำนักนักประวัติศาสตร์ไท

ในด้านเศรษฐกิจ พงศาวดารอาหม-บรูณจี ให้ภาพภูมิศาสตร์ว่าเมืองนุสวงศ์เป็นกลุ่ม เต็มไปด้วยแม่น้ำต่าง ๆ เช่น "น้ำเย็น"^{๗๘} (Sessa) "น้ำซุ่น"^{๗๙} (Gabharu) "สบน้ำห้าแคว"^{๘๐} (Panchanadi) "สบน้ำห้า"^{๘๑} (Hamukjan) "น้ำแควหลวง"^{๘๒} (Barnadi) "น้ำรุก/น้ำหก"^{๘๓} (Namrup) แม่น้ำใหญ่ที่สุดคือน้ำ "ดาวผี หรือ แสงดาว"^{๘๔} (แม่น้ำพรหมบุตร) อาหม-บรูณจี ระบุว่า "น้ำท่วมแจ้ท่วมจั้ง"^{๘๕} (น้ำท่วมบ้าน ท่วมเมือง) "น้ำท่วมน้ำเย็ง"^{๘๖} การเดินทางใช้ "เรือ"^{๘๗} เป็นหลัก แม้ว่าจะใช้ม้าและช้างด้วย สอดคล้องกับความรู้ภูมิศาสตร์ปัจจุบันที่ว่า อัสสัมเป็นที่ราบลุ่มที่

ฝนตกชุก อากาศชื้น เขียวขุ่มและอุดมสมบูรณ์ ไม่เหมือนที่ราบฮินดูสถานของอินเดีย ซึ่งแห้งแล้ง
พงศาวดารอาหม-บราณจี ระบุว่า คนไทรู้จักวิธีการใช้น้ำ ทดน้ำและทำนามานานแล้ว
เมื่อขุนหลวงขุนหลายลงมาจากฟ้ามาถึงเมืองรีเมืองรำ ได้ "ชี้ข้างฝ้ายคูเมือง เขาจึง
ปันทั้งน้ำเห็ดฝาย พรองไซนากินข้าวตามเมืองรีเมืองรำ"^{๑๑} ศาสตราจารย์ Jogendra
Nath Phukan ได้ชี้ให้เห็นว่าชาวไทอาหมเป็นผู้เปลี่ยนหนองบึงแถบลุ่มแม่น้ำดาวผิให้เป็น
นาข้าวใช้ "ไก"^{๑๐} ปรัดดินและ "หวานข้าว"^{๑๐} ที่ฮาบุง (Habung) ในอัสสัมตอนบน มีการ
ปลูกข้าวถึงปีละ 3 ครั้ง เรียกว่า "นาสามรวง"^{๑๑} ชาวอาหมกินข้าวเป็นอาหารหลัก ใน
เอกสารไทอาหมมีอาหารข้าวเหล่านี้ คือ "ข้าวปิ้ง"^{๑๒} "ข้าวแดง"^{๑๓} "ข้าวจี"^{๑๔} "ข้าวแตก"^{๑๕}
"ข้าวมน"^{๑๖} "ข้าวปั้น"^{๑๗} "ข้าวโร"^{๑๘} (อาหารเตรียมจากข้าวแห้ง) "ข้าวเม่า"^{๑๙}
นอกจากนี้มีอาหารชนิดอื่น ๆ เป็น "ชิง"^{๑๐๐} "เกลือ"^{๑๐๑} "พริก"^{๑๐๒} "(น้ำ) มั่นงา"^{๑๐๓}
"เบ็ด"^{๑๐๔} "ไก่"^{๑๐๕} "หมาก"^{๑๐๖} "พลู"^{๑๐๗} ฯลฯ ทางด้านเศรษฐกิจนี้ชาวไทอาหมก็
เช่นเดียวกับชาวไทที่อื่น ได้ก้าวพ้นระดับการผลิตแบบร้อนเร่ตัดไม้เผาป่าทำไร่เข้าสู่ช่วงตั้ง
หลักแหล่งทำมาหากินในที่ลุ่มและปลูกข้าว ที่เรียกว่า "เห็ดนาเมืองลุ่ม" ต่างจากชาวเขาเผ่า
ต่าง ๆ ในอัสสัม เช่นพวก "แมน"^{๑๐๘} (Nagas) หรือ "ข้าคางลาย" (Dafalas และ
Miris) หรือ "ข้าเถื่อนนาดอย"^{๑๐๙} ซึ่งทำไร่เลื่อนลอยและหาของป่า ชาวอาหมปั่นด้ายและ
ทอเสื้อผ้าใช้เอง ปลูกฝ้ายที่เรียกในภาษาอาหมว่า "กู่ย"^{๑๑๐} ปั่นด้ายเรียกว่า "ควักด้าย"^{๑๑๑}
เลี้ยงไหมและทอผ้า เครื่องมือทอผ้ามี "กี"^{๑๑๒} และ "กง"^{๑๑๓} (ล้อปั่นด้าย) การทอผ้าใช้เอง
ทำให้ชาวอาหมมีความพอเพียงในตัวเองสูง เมื่อมหาตมะคานธีเดินทางไปเยี่ยมอัสสัมใน
ค.ศ. 1921 เขาก็กล่าวอย่างประทับใจในความเฟื่องฟูของอุตสาหกรรมพื้นบ้านทอผ้าใน
ครัวเรือนของอัสสัม การที่ชาวอาหมทำนาและทอผ้าด้วยพร้อมกันทำให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้
ไม่ต้องพึ่งพาการค้ากับภายนอกมาก^{๑๑๔} ตลาด หรือ "กาด"^{๑๑๕} ในราชอาณาจักรอาหมมัก
จะเป็น "กาดหมากมู"^{๑๑๖} คือตลาดหมากพลูมากกว่าตลาดสิ่งของอย่างอื่น

ในด้านระบบการปกครอง ระบบของชาวอาหมเป็นศักดินายุคต้น ซึ่งด้านหนึ่ง
ยังคงร่องรอยของระบบแห่งชุมชนบุพกาลและอีกด้านหนึ่งก็มีสถาบันรัฐก่อตัวชัดเจนแล้ว
ลักษณะของชุมชนบุพกาลปรากฏในการใช้ชื่อเรียกตำแหน่งทางราชการหลายตำแหน่งว่า
"เถ้า"^{๑๑๗} หรือ "ผู้แก่"^{๑๑๘} คือตำแหน่ง "เถ้าเมืองหลวง"^{๑๑๙} (Bargohain)
"เถ้าเมือง"^{๑๒๐} (Gohain) "ผู้แก่" (Barua) "ผู้แก่หลวง"^{๑๒๑} (Barbarua)
สำหรับตำแหน่ง "ผู้แก่" นี้มีแยกย่อยไปอีกหลายตำแหน่ง เช่น "ผู้แก่ไรดวง"^{๑๒๒}

"ผู้แก่หัวช้าง"¹²³ "ผู้แก่เจ้าเฮีย"¹²⁴ (ยุงฉาง) "ผู้แก่ผู้ดูไก่"¹²⁵ "ผู้แก่ช่างสร้า"¹²⁶ (หมอยา) "ผู้แก่เจ้าดาบปาปล้อง"¹²⁷ "ผู้แก่ผู้แฝงคานหาม"¹²⁸ คณะขุนนางเรียกว่า "ปอยเถ้าทั้งเมือง"¹²⁹ เข้าใจว่าเป็นการปกครอง ซึ่งแสดงการตกทอดมาจากระบบสมัย ชุมชนบุพกาลที่ปกครองด้วยผู้เฒ่าผู้แก่ หรือจะทำอะไรระดับสูงก็มีการ "รั้งกันป้องกัน"¹³⁰ คือประชุมปรึกษากัน เหล่านี้แสดงร่องรอยแห่งการปกครองชุมชนบุพกาล อีกด้านหนึ่งสถาบัน รัฐก็ได้ก่อตัวขึ้นแล้ว อำนาจอยู่ในมือ "เจ้าฟ้า" และขุนนาง "เถ้าทั้งหลาย"¹³¹ หรือ "ผู้แก่ผู้กอง"¹³² หรือ "ผู้ว่าผู้พรอง"¹³³ โดยเฉพาะขุนนางผู้ใหญ่ 3 คน "สาม เจ้าผู้พรอง"¹³⁴ (พรองแปลว่าปกครอง) (The Three Dangarias) คือ (เจ้า) พรองเมือง¹³⁵ (Buragohain) (เจ้า) เถ้าเมืองหลวง (Bargohain) (เจ้า) สิงหลวง¹³⁶ (Barpatragohain) ลูกหรือน้องชายของเจ้าฟ้า มักถูกส่งไปครองเมืองสำคัญ ได้แก่เมืองตีปา (Tipam) น้ำรุก (Namrup) ไสริง (Saring) ตีมิส่า (Kachari) ตีเฝ้า (Dibrugarh) เรียกว่าเจ้าหลวง¹³⁷ (Chaolung หรือ Raja) ถัดจากสามเจ้า ผู้พรองมีตำแหน่งลดหลั่นลงไปเรื่อย ๆ ดังนี้ เถ้าเมือง ผู้กวานหลวง¹³⁸ (Barphukan กวานแปลว่านาย) ผู้กวาน¹³⁹ (Phukan) ผู้แก่หลวง (Barbarua) ผู้แก่ (Barua) ผู้กินเมือง¹⁴⁰ (Rajkhowa) หัวเห็ง¹⁴¹ (Hazarika เห็งแปลว่า 1,000) หัวปาก¹⁴² (Saikia ปากแปลว่า 100) หัวชาว¹⁴³ (Bara ชาวแปลว่าสี่สิบ) เป็นระบบคุมกำลังคน คือ หัวเห็งคุมไพร่ 1,000 คน หัวปากคุมไพร่ 100 คน หัวชาวคุมไพร่ 20 คน ส่วนเจ้า พรองเมืองมีไพร่ในบังคับ 10,000 คน¹⁴⁴ เจ้าเถ้าเมืองหลวงมีไพร่ 4,000 คน¹⁴⁵ เจ้าสิงหลวงมีไพร่ 6,000 คน¹⁴⁶ ตำแหน่งผู้กวานนี้ เมื่อแยกชอยพิจารณาโดยอ่านเป็น ภาษาไท ก็จะได้ความรู้ว่าในราชอาณาจักรอาหมมีราชการด้านใดที่สำคัญบ้าง คือมีตำแหน่ง ดังต่อไปนี้ ผู้กวานนา¹⁴⁷ ผู้กวานพายเรือ¹⁴⁸ ผู้กวานผู้ถามค่า¹⁴⁹ (ผู้พิพากษา?) ผู้กวานผักกูด¹⁵⁰ ผู้กวานแคว¹⁵¹ ผู้กวานดอย¹⁵² ผู้กวานตันรุงดำ¹⁵³ (ไทร Kaliabar) ผู้กวานสิงเรือ¹⁵⁴ (อูเรือ) ผู้กวานผู้ถือ (ถือ) ช้าว¹⁵⁵ ผู้กวานไสรริง¹⁵⁶ ผู้กวานไท ส่วนกล้วย¹⁵⁷ ส่วนผู้กินเมืองคือเจ้าเมืองนั่นเอง มีตำแหน่งตามเมืองต่าง ๆ เช่น ผู้กินเมือง เมืองเคเรือ¹⁵⁸ (Sadiya) ผู้กินเมืองแจ้หนองค่า¹⁵⁹ ผู้กินเมืองแจ้รุ่ง¹⁶⁰ หัวชาวมีตำแหน่ง แยกชอย เช่น หัวชวาคานหาม¹⁶¹ หัวชวเจ้าไก่¹⁶² หัวชวเจ้าดาบ¹⁶³ (เพชรฆาต) ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งเจ้าผู้พรองและเจ้าเถ้าเมืองหลวง จะต้องสืบเชื้อสายจากครอบครัวที่มา กับเจ้าเสือก่าฟ้ากษัตริย์องค์แรกของชาวอาหมเท่านั้น เมื่อพิจารณาลักษณะการปกครองแบบ

ควบคุมกำลังคน หรือ "ลูกไท"¹⁶⁴ จากการอ่านชื่อตำแหน่งเป็นภาษาไทยนี้ ร่วมกับความรู้อันเนื่องมาจากรีบบนเครื่องเขียนเรื่องการจัดกำลังคนเป็นหน่วยคือแขวง (Khing) ประกอบด้วย 4 ครัว หรือ "หม้อข้าว"¹⁶⁵ และการจัดแขวงเข้ากลุ่มตามกรมกองตามอาชีพ (เรียกว่า Khe1 มาจากภาษาเปอร์เซีย แปลว่ากรมกอง) เห็นได้ว่าระบบการปกครองของอาหมเป็นแบบควบคุมกำลังคนตามหน้าที่พิจารณาประกอบกับการแบ่งที่ดินให้ "ลูกไท" ทำกินตามตำแหน่ง แล้วให้ "ลูกไท" ผัดเปลี่ยนไปส่งส่วยแรงงาน ก็เป็นที่ชัดเจนว่าระบบของอาหมโดยพื้นฐานแล้วเป็นสิ่งเดียวกับระบบศักดินาในประเทศไทยนั่นเอง แต่ที่ว่าระบบของอาหมคงส่วนการปกครองแบบบุพกาลเอาไว้มากกว่า อย่างน้อยก็ในแง่ชื่อ และการแบ่งซอยหน้าที่ของข้าราชการเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่ละเอียดเหมือนไทยอยุธยา ระบบของอาหมไม่ใช่ระบบวรรณะของอินเดีย ซึ่งจัดแบ่งคนในทุกมิติของชีวิตตามความสัมพันธ์กับพระเจ้าและตามการกำหนดของศาสนาฮินดูอย่างเข้มงวด

เมื่อชาวอาหมขยายอำนาจลงไปทางอัสสัมตอนล่าง ก็พบกับกษัตริย์เป็นพระเจ้า แห่งจากประชาชนมาก ข้ามีพราหมณ์ซึ่งอยู่วรรณะสูงเป็นที่ปรึกษาทางพิธีกรรม ราชอาณาจักรอาหมจึงได้รับการปกครองแบบฮินดูเข้ามาผสม กษัตริย์เรียกชื่อตัวเองเปลี่ยนไปเป็นเทพเจ้า (Svargadeo สวรรค์เทพ) ตำแหน่งราชการต่าง ๆ ใช้ชื่อแบบฮินดู ระบบศักดินาเริ่มแข็งตัว มีวรรณะและตำแหน่งลดหลั่น มีพิธีกรรมโศฬารขึ้น บูชาพระเจ้า เป็นกระบวนการทำนองเดียวกับที่ไทยอยุธยาปรับอิทธิพลของเขมร การปกครองเป็นแบบเทวราชามากขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย

ในด้านวัฒนธรรมลักษณะร่องรอยของความเป็นชุมชนบุพกาลปรากฏมากที่สุด สังคมและวัฒนธรรมอาหมกำลังคลี่คลายเข้าสู่ยุคศักดินาตอนต้น ในสภาพชุมชนบุพกาลที่ชนชาติแวดล้อมมีความสำคัญ และครอบครัวเครือญาติเป็นองค์การพื้นฐาน มนุษย์นิยมเอียงบูชาชนชาติและบรรพบุรุษ

ศาสนา "ฟ้าหลวง" ของชาวอาหมบูชา "ฟ้า" (อีกชื่อหนึ่งคือ "ฟ้าตือจิง")¹⁶⁶ "ฟ้าเหนือหัว"¹⁶⁷ หรือ "แลงดอน"¹⁶⁸ "แสงกำฟ้า"¹⁶⁹ (เทพแห่งสายฟ้าผ่า) "ฟ้าบดร่วมแสงคำ"¹⁷⁰ "เจ้าสายฝน"¹⁷¹ "นางแสงดาว"¹⁷² "เลิงแสง"¹⁷³ "ลาวขรี"¹⁷⁴ (เทพแห่งการก่อสร้าง) "ซุนวัน"¹⁷⁵ ฯลฯ นอกจากนั้นชาวอาหมยังต้องบูชาผีธรรมชาติอื่น เช่น "ผีดิน"¹⁷⁶ "ผีลม"¹⁷⁷ "ผีไฟ"¹⁷⁸ "ผีดอย"¹⁷⁹ "ผีเดือน"¹⁸⁰ "ผีขงชั้นหมอก"¹⁸¹ เป็นต้น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ "จุ่มฟ้ารุ่งแสงเมือง"¹⁸² ซึ่งเสือกำฟ้านำติดตัวมาด้วยจากเมืองเมาก็ถือว่าเป็นตัวแทนของ "ฟ้า" เจ้าฟ้าต้องเก็บรักษาอย่างดีใน "เรือนจุ่ม"¹⁸³ ข้างพระราชวัง

ในเมืองแจ้ห่ม (Rangapur) ในพิธี "เซ็ดเจ้านิ่งเมือง"^{1๘๔} หรือราชาภิเษก เจ้าฟ้าต้องนำจุ่ม
ออกมากราบแล้วห้อยคอ หากมีปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ผิดปกติธรรมดา เช่น "กบกลืนเดือน"^{1๘๕}
(จันทรุปราคา) "กบกลืนวัน"^{1๘๖} (สุริยุปราคา) "อิงสัน"^{1๘๗} (แผ่นดินไหว) "ฟ้าผ่าเรือนผี"^{1๘๘}
"ฝนตกเป็นเลือด"^{1๘๙} "วันออกสองลูกสามลูก"^{1๙๐} (ตะวันออกพร้อมกันสองดวง) "เดือนออก
สองลูก"^{1๙๑} (พระจันทร์ออกพร้อมกันสองดวง) "หินหลวงฟู"^{1๙๒} (หินใหญ่ลอยน้ำ) "ดาวขน
ไฟออก"^{1๙๓} (ดาวหางปรากฏ) "ดาวคำเมืองออก"^{1๙๔} (ดาวราหูปรากฏ ?) เกิดก๊วซุนก๊วเมือง
(เคราะห์เจ้าฟ้า เคราะห์บ้านเมือง) ต้องทำพิธีบูชาฟ้าและสะเดาะเคราะห์ ("แก้ก๊ว")^{1๙๕}

นอกจากบูชาธรรมชาติแล้ว ชาวอาหมบูชาบรรพบุรุษ คือไหว้ "ผีดำ"^{1๙๖} คือ
บรรพบุรุษซึ่งตายแล้ว กลายเป็นผีดำอยู่ในเรือน ในการที่จะเริ่มทำการสิ่งใดที่สำคัญ เช่น สร้าง
เมือง ก็จะต้องไหว้ผี ดูกระดูกไก่เสี่ยงทาย^{1๙๗} และแม้ผู้ที่กระทำผิดประเพณีอย่างกลางมลินก็จะ
ต้องเลี้ยงผีบูชาผี คือบอกกล่าวขอโทษบรรพบุรุษและชุมชนนั่นเองความรู้สึกของชาวอาหมที่ว่า
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับบรรพบุรุษ ปรากฏชัดในคำสาบานของกลุ่มขุนนางครั้งหนึ่ง (หลังรัชกาล
เจ้าคำยัง Gobar ค.ศ. 1675) ที่ว่า "เราสั่งพันคำมิงเจ้าจ่าทั้งเราปุหม่อนปุหลินเราเข้างาราย
ตกยาก"^{1๙๘} (หากเราไม่เชื่อคำมิงเจ้า ขอให้เรารวมทั้งปุหม่อนปุหลินตกรก) อีกเรื่องหนึ่งที่
แสดงถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวและเครือญาติคือข้อกำหนดจากปากของ "ฟ้าเหนือหัว"
ที่ห้ามความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างพ่อกับลูกสาวหรือลูกสะใภ้ หลานกับอาหรือน้าสาว พี่กับน้องสะใภ้
ลูกชายกับแม่ ฯลฯ เป็นข้อกำหนดที่เคร่งครัดมาก เพื่อรักษาสถาบันครอบครัว พงศาวดารอาหม-
บูรณจิตตอนอื่นก็ระบุกรณีที่ปรากฏการกระทำผิดทางเพศระหว่างพี่ชายกับน้องสาว และชายหญิงที่ร่วม
ปุเดียวกัน (ลูกพี่ลูกน้อง) ทำให้ต้องถูกลงโทษ^{1๙๙}

ศาสนาบูชาธรรมชาติและบรรพบุรุษของชาวอาหมต่างจากศาสนาฮินดูของชาวอารยัน
"ฟ้าหลวง" เป็นความเชื่อของสังคมบุพกาล ขณะที่ฮินดูเป็นความเชื่อที่เกิดแรกเริ่มในสังคมทาส
ในความเชื่อ "ฟ้าหลวง" พระเจ้าคือธรรมชาติ ไม่มีรูปร่างแน่ชัดเป็นฟ้า เป็นเดือน เป็นตะวัน
เป็นภูเขา เป็นแม่น้ำ ฯลฯ เป็นสภาพแวดล้อมรอบตัว หรือผีบรรพบุรุษก็เป็นวิญญาณของผู้ที่ชุมชน
คุ้นเคย ฟ้าและผีเป็นบรรพบุรุษ เป็นญาติผู้ใหญ่เป็นผู้ที่เราคุ้นเคย แต่ในความเชื่อฮินดูมีตัวพระเจ้า
ซึ่งปรากฏในร่างมนุษย์ เช่นพระศิวะ พระนารายณ์ ปาระวตี (เจ้าแม่กาลี) ฯลฯ เป็นนายเหนือ
มนุษย์ มนุษย์เป็นเหมือนทาส พระเจ้าเหล่านี้ต้องการพิธีอันโอฬาร ต้องการการสรรเสริญเยินยอ
ต้องการการบูชาขัญ เมื่อรัฐไทยอาหมอ้างอิงอยู่กับศาสนา "ฟ้าหลวง" เจ้าฟ้า หมอ (ชนชั้นพระ)
และขุนนางก็ยังไม่แบ่งแยกแตกต่างจากชาวบ้านธรรมดา "ลูกไท" มากนัก แม้กับชาวเขาโดยรอบ

ชาวอาหมก็ปกครองอย่างอะลุ่มอล่วย เป็นที่ยอมรับของบรรดาชาวเขาพื้นเมือง แต่ต่อมาเมื่อรัฐไทเริ่มรับศาสนาฮินดูตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 สังคมอาหมก็เริ่มมีระบบวรรณะ ต้องถือว่าพวกพราหมณ์อยู่วรรณะสูง รับผิดชอบของฮินดู คือพิธีบูชาต่าง ๆ พิธีราชาภิเษกและพิธีเผาศพสำหรับกษัตริย์ เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าในสังคมหนึ่ง สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันในสังคมนั้นเอง ศาสนา "ฟ้าหลวง" สะท้อนลักษณะสังคมไทที่ชนชั้นยังไม่แตกต่างกันมาก ยังมีลักษณะของความเป็นชุมชน ศาสนาฮินดูสะท้อนลักษณะสังคมอินเดียที่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะแตกต่างกันอย่างชัดเจน เป็นลักษณะของสังคมทาสและสังคมศักดินา รากฐานจิตใจของคนไทอาหมจึงต่างกับจิตใจของคนอินเดียหรือคนอัสสัมมิส

ในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมไทอาหม เราจึงอ่านพบความพยายามต่อต้านการครอบงำความเชื่อฮินดูตลอดในอาหม-บุราณจี เช่นในรัชกาลเสื่อแดนฟ้า (Sunenpha ครองราชย์ 1744-1751) หมอชาวไทได้อ้าง "ผิงปุปานอ่อน"²⁰⁰ หรือประเพณีเดิม เสนอให้เจ้าฟ้าสร้างเรือนไม้ก่อเพื่อทำพิธีขึ้นเรือน เป็นส่วนหนึ่งของพิธีราชาภิเษก หรือในสมัยรัชกาลเสื่อแรมฟ้า (Surampha ครองราชย์ 1751-1760) ดาวหางปรากฏขึ้น หมอชาวไทแนะนำเจ้าฟ้าให้ไปประทับที่ไทเมือง แต่พราหมณ์แนะนำให้เจ้าฟ้าอยู่ที่แจ้หุง เจ้าฟ้าทำตามคำแนะนำของพราหมณ์ อาหม-บุราณจีบันทึกไว้ว่า เจ้าฟ้า "บ่เอาค่าหมอแสงเมืองเขาแลหมอใสปาปุมนาคาเอา"²⁰¹ ในรัชกาลเสื่อใหญ่ฟ้าง่าเมือง (Sunyeopha ครองราชย์ 1769-1780) ก็มีปัญหาเรื่องควรเผาหรือฝังศพเจ้าฟ้าองค์ก่อน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เจ้าเสื่อใหญ่ฟ้ายอมทำหุ่นเจ้าฟ้าองค์ก่อนฝังตามพิธีไทด้วยหลังจากที่เผาศพจริง ๆ ไปแล้ว ในเรื่องพิธีกรรมส่วนใหญ่แล้วเจ้าฟ้าองค์นี้ทำตามแบบฮินดู หมอชาวไทได้บันทึกเหตุการณ์ชัดกับพราหมณ์ไว้ว่า "มื่อยามจองไทบ่เอากอย พ้อยดูวันแล้ว จำหอดีหอสาาง เรียกขวัณมุณฝีมุณสาางว่านี้ เจ้าฟ้าบ่เฮ็ดแลจองใสปาปุมนามื่อวัน จำเอาแล"²⁰²

สรุปได้ว่า การอ่านพงศาวดารอาหม-บุราณจี และเอกสารประวัติศาสตร์อาหมอื่นเป็นภาษาไทย ให้ความรู้ว่ามีเมืองนุสวันค้ายังคงแฝงลักษณะของชุมชนบุพกาลอยู่มาก โดยเฉพาะในแง่การปกครองและศาสนา ลักษณะของชุมชนบุพกาลนี้เห็นชัดในด้านศาสนา ซึ่งเป็นการบูชาธรรมชาติแวดล้อมและบรรพบุรุษ และความเป็นสังคมที่เดิมไม่มีการแบ่งชนชั้นเคร่งครัด แต่ในช่วง 600 ปี แห่งราชอาณาจักรอาหม สังคมไทก็ก้าวเข้าสู่ระบบศักดินาแบบเอเชีย รัฐแยกออกจากชุมชน รัฐแบ่งที่ดินทำกินให้ราษฎรตามตำแหน่ง แล้วกำหนดให้ราษฎร

ส่งส่วยแรงงานแก่รัฐ ในขณะที่ตนเองศาสนาฮินดูก็เข้ามาเร่งให้รัฐไทยเปลี่ยนเป็นรัฐศักดินาเต็มรูป ใช้อุดมการณ์ฮินดูซึ่งสนับสนุนสังคมชนชั้นและวรรณะ อย่างไรก็ตามเนื่องจากระบบสังคมชนชั้นวรรณะไม่ได้พัฒนาจากภายในเขตอัสสัมตอนบนเมืองนุสนวนค่าเอง ความเชื่อฮินดูจึงมีอิทธิพลเต็มที่เฉพาะในระดับรัฐ แต่ ณ ระดับสังคมและประชาชนความเชื่อแบบไทยจึงยังคงมีอิทธิพลอยู่ มีลักษณะแบบบุพกาล ชาวไทอาหมยังนับถือศาสนา "ฟ้าหลวง" คู่ไปกับศาสนาฮินดูนิกาย Neo-Vaisnavism จะสัมผัสลักษณะบุพกาลซึ่งเป็นวัฒนธรรมไทนี้ได้จากการอ่านพงศาวดารอาหม-บรูไน และเอกสารโบราณอื่นเป็นภาษาไทย

เอกสารโบราณไทอาหมอยู่ ณ ที่ใด ? มีปริมาณเท่าใด ? และว่าด้วยเรื่องอะไรบ้าง ? เอกสารโบราณไทอาหมเก็บอยู่ที่กรมประวัติศาสตร์และโบราณคดี (D.H.A.S.) แห่งรัฐอัสสัม อยู่ที่เมืองเกาฮะตี (Guwahati) อยู่ที่พิพิธภัณฑสถานไท (Tai Museum) ที่เมืองสิฟสาคร์ (Sibsagar) รัฐอัสสัม และอยู่ตามบ้านประชาชนชาวอาหม โดยเฉพาะตระกูลพระหรือหมอ ซึ่งรับมรดกเอกสารสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยราชอาณาจักร พวกหมอเหล่านี้กระจุกตัวอยู่ที่บ้านปัตซากู (Patsako) และบ้านข้าวแตก (Akhoya) ในเขตสิฟสาคร์ ในรัฐอัสสัมตอนบน เอกสารส่วนใหญ่เป็นประเภทตำนานจักรวาล โลก และประวัติศาสตร์ มีธรรมเนียมการคัดลอก ถือเป็นหนังสือศักดิ์สิทธิ์ที่จะมอบให้ทายาทเก็บรักษาสืบทอดอีกประเภทหนึ่งเป็นตำราโหราศาสตร์ ปฏิทิน และพิธีกรรม ลางบอกเหตุและวิธีแก้เคล็ดลางเหล่านั้น คำสวดในพิธีบูชาผี เช่นผี พิธีเรียกขวัญ เช่น ลี๊กแขกลูกฟ้า ลี๊กเรียกขวัญ เป็นคู่มือสำคัญในการดำรงชีวิตประจำวันตั้งแต่เจ้าฟ้าลงมาถึงชาวบ้าน ส่วนวรรณกรรมมีจำนวนน้อยมาก เป็นเอกสารสมัยหลัง รับเนื้อเรื่องประเภทชาดกเข้ามา ในแง่ปริมาณยังไม่มีจำนวนที่แน่ชัด ที่กรมประวัติศาสตร์และโบราณคดี (D.H.A.S.) มีเอกสารภาษาไทย ประมาณ 140 ฉบับ ประมาณว่าเป็นภาษาอาหมประมาณครึ่งหนึ่ง ที่พิพิธภัณฑสถานไท เป็นเอกสารภาษาอาหมเป็นส่วนมาก คือมีเอกสารอาหมประมาณ 30 ฉบับ ส่วนเอกสารภาษาอาหมที่อยู่ตามบ้านประชาชนนั้น ยังไม่เคยมีการสำรวจ ศาสตราจารย์บุสปะ โกกอย (Professor Puspa Gogoi) เลขาธิการสมาคมวันออกพิบลิกเมืองไท คิดว่าอาจมีอยู่ถึง 1,000 ฉบับ ซึ่งก็จะซ้ำกันด้วยจำนวนหนึ่ง ในจำนวนนี้ เอกสารพงศาวดารอาหมมีมากที่สุด ศาสตราจารย์บุสปะ โกกอย ระบุว่ามียังประมาณ 150 ฉบับ เอกสารเหล่านี้เขียนบนแผ่นเปลือกไม้ซ้อนกันเป็นแผ่น ขนาดตั้งแต่ฉบับละไม่กี่หน้าจนถึงกว่า 300 หน้า²⁰³

ชาวไทอาหมกำลังพยายามศึกษาทำความเข้าใจเอกสารโบราณเหล่านี้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญภาษาไทยซึ่งเป็นชาวไทกลุ่มอื่นเป็นผู้ช่วยแปล นักปรีชาตรคนสำคัญประจำที่กรมประวัติศาสตร์และโบราณคดี (D.H.A.S.) แผนกภาษาอาหม คือ Chao Nabin Shyam Phalung ชาวไทยอ่ายตอน และนาง Ye Hom Buragohain ชาวไทยผาแก้ว เขาทั้งสองอ่านภาษาไทยอาหมได้คล่อง ชาวอาหมได้จัดทำพจนานุกรมขึ้นเพื่อใช้เป็นคู่มือศึกษาเอกสารไทอาหม มาตั้งแต่ ค.ศ.1795 คือ 1) Bar Amra (1795) รวบรวมโดย Tengai Pandit²⁰⁴ 2) Ahom - Assamese - English Dictionary (1920) โดย Rai Sahib Golap Chandra Barua²⁰⁵ 3) Ahom Lexicons (1964, 1991) รวบรวมโดย B.Barua และ N.N. Deodhai Phukan²⁰⁶ และ 4) The Assamese - English - Tai Dictionary (1987) โดย Chou Nomal Chandra Gogoi²⁰⁷ นอกจากพจนานุกรมไทอาหมเหล่านี้แล้ว จะต้องใช้พจนานุกรมภาษาจันและภาษาไทยอื่น ๆ ประกอบด้วย จึงจะเข้าใจความหมายของคำภาษาอาหม

ปัจจุบันสมาคมวันออกพับลิกเมืองไท จัดประชุมทางวัฒนธรรมขนาดใหญ่ระหว่างชาวไทเผ่าต่าง ๆ จำนวนหลายหมื่นคนเป็นประจำทุกปี และออกหนังสือ Souvenir 3 ภาษา (ไท อัสสัมมิส และอังกฤษ) ในโอกาสการประชุม ชาวไทอาหมเรียนรู้ภาษาของตนมากขึ้น และสามารถเขียนเรื่องสั้น ๆ ออกเป็นจุลสารได้แล้ว คือ "คำแสง" (1992)²⁰⁸ และหนังสือคือ "เมืองผี" (1993)²⁰⁹ ของสมาคมฯ เป็นต้น เป็นภาษาไทอาหมและใช้อักษรไทอาหมโบราณ Chow Nagen Hazarika เป็นบรรณาธิการจุลสารคำแสง และเป็นผู้แต่งหนังสือเมืองผีเอง "เมืองผี" ประกอบด้วยบทเพลงไทในภาษาไทยและใช้อักษรไทอาหมล้วน ๆ 13 บท ถือได้ว่าเป็นวรรณกรรมไทอาหมยุคใหม่เล่มแรก ส่วนคำแสงประกอบด้วยบทความต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่ยังปรากฏในภาษาอัสสัมมิส

V. แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ไทอาหมในอนาคต

ในปัจจุบันสังคมของรัฐอัสสัมกำลังพัฒนาเข้าสู่ทุนนิยม เนื่องจากอัสสัมเปิดต่อโลกภายนอกมากขึ้น มีชนชั้นกลางเกิดขึ้น ชนชั้นกลางนี้มีประวัติที่มาจากคน 2 กลุ่ม คือ 1) จากลูกหลานของข้าราชการระดับกลางของราชอาณาจักรอาหม บุคคลกลุ่มนี้ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนที่อังกฤษตั้งขึ้น พวกเขาเป็นชาวไทอาหม 2) จากครอบครัวชาวเบงกอล

ผู้ได้รับการศึกษาดี เข้ามารับราชการในรัฐอัสสัมตั้งแต่สมัยที่อังกฤษปกครอง ส่วนนายทุน เช่น เจ้าของไร่ชา มักเป็นคนอินเดียจากรัฐที่อยู่ไกลออกไป โดยเฉพาะจากรัฐราชาสถาน นายทุน และคนชั้นกลางอัสสัมยึดถือวัฒนธรรมฮินดูและภาษาอัสสัมมิส ระบบทุนนิยมที่กำลังเกิดขึ้นเป็นระบบ ทุนนิยมอัสสัมมิส ซึ่งเชื่อมโยงกับระบบทุนนิยมของอินเดีย²¹⁰

ในกระบวนการนี้ชาวไทอาหมมีปัญหาว่า ควรมีบทบาทอย่างไร ? พวกเขา ส่วนใหญ่เลือกที่จะพัฒนาสังคมอาหม โดยเฉพาะคือเขตอัสสัมตอนบนของเขาเอง โดยยึดถือ วัฒนธรรมไท เพราะการยอมเข้าร่วมพัฒนาในระบบทุนนิยมอัสสัมมิส เขาต้องอยู่ในฐานะ เบี้ยล่าง เป็นเพียงแรงงานปกคอกชาและชาวนา ชาวอาหมส่วนใหญ่คิดอย่างนี้ แต่ชาว อาหมที่เป็นชนชั้นกลางเป็นข้าราชการ เป็นหมอ เป็นวิศวกร เป็นอาจารย์เป็นครู เห็นด้วย กับการคิดอย่างนี้เต็มทีหรือไม่? ยังเป็นปัญหา ถ้าเห็นด้วยกันจะมีการพัฒนาทุนนิยมในรัฐ อัสสัมแยกเป็น 2 ส่วน ส่วนอัสสัมตอนล่างศูนย์กลางที่เมืองเกาชะตีเป็นทุนนิยมอัสสัมมิส และอัสสัมตอนบนศูนย์กลางที่เมืองสิบสาคร (Sibsagar) เป็นทุนนิยมไทอาหม ชนชั้นกลาง แยกเป็นสองส่วน แยกกันนำระบบของตนในแต่ละที่ อัสสัมตอนบนมีไร่ชาและน้ำมัน หากตกอยู่ ภายใต้อำนาจปกครองอิสระของชาวอาหมเอง ก็จะสามารถพัฒนาได้เร็วขึ้นมาก อีกทั้งรักษา ลักษณะการปกครองและวัฒนธรรมไทเดิมเอาไว้เป็นเอกลักษณ์สำคัญอีกด้วย ในกระบวนการนี้ ชนชั้นกลางชาวไทอาหมจะต้องแยกตัวออกจากชนชั้นกลางอัสสัมมิส หันมาสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ ชาวบ้านไทอาหม และชาวไทกลุ่มอื่น รวมทั้งชาวเขาและชาวมองโกลเลียนอื่น ในเขตอัสสัม ตอนบน คือมองหันกลับมาทางตะวันออก แทนที่จะมองไปทางตะวันตก อีกทั้งเพิ่มความสัมพันธ์ กับเอเชียอาคเนย์และประเทศไทย แทนที่มลรัฐเบงกอลและประเทศอินเดีย

การศึกษาประวัติศาสตร์ไทอาหมจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างและรักษา จิตสำนึกความเป็นไทของชาวอาหม โดยเฉพาะคือการศึกษาประวัติศาสตร์ไทอาหมแยกจาก ประวัติศาสตร์อัสสัม และจากประวัติศาสตร์อินเดีย จะต้องยกประวัติศาสตร์ไทอาหม มีฐานะ เป็นองค์ความรู้ในตัวของตัวเอง จะมีประเทศชาติที่อิสระได้ จะต้องมีการศึกษาประวัติศาสตร์ที่แสดง ความเป็นอิสระของชนชาติเป็นพื้นฐานระดับหนึ่งก่อน

แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ไทอาหมน่าจะใช้นโยบายประวัติศาสตร์ เปรียบเทียบและศึกษาภาษาตัวเขียน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วการศึกษาประวัติศาสตร์ชนชาติไท เปรียบเทียบอาจช่วยไขปริศนาสำคัญในประวัติศาสตร์อาหมได้ อีกทั้งเพื่อแยกประวัติศาสตร์ ไทอาหมออกจากประวัติศาสตร์อัสสัม ก็ควรศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมไทอาหมในฐานะ

ที่เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชนชาติไท การศึกษาแนวทางบประวัติศาสตร์ชนชาติไทเปรียบเทียบกับจึงน่าจะเป็นแนวทางของการศึกษาประวัติศาสตร์ไทอาหมในอนาคต

อีกประการหนึ่งการศึกษาเอกสารตัวเขียนภาษาไทยอาหมเพื่อความเข้าใจประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอาหมสำคัญมาก เป็นพื้นฐานของการสร้างองค์ความรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทอาหมที่เป็นอิสระ เพื่อเข้าถึงภาษาและวัฒนธรรมอาหม อาจศึกษาเทียบเคียงกับไทเมาและไทเหนือ ซึ่งมีภาษาที่ใกล้เคียงกับอาหมมากกว่าไทอื่น ส่วนในอัสสัมเองภาษาไทอายุตอนใกล้กับภาษาอาหมมากที่สุด ชาวไทอาหมจึงอาจอาศัยไทอายุตอนได้ในรูปภาษา²¹¹

ในการศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ไทอาหม การร่วมมือทางวิชาการและวัฒนธรรมระหว่างนักวิชาการและปัญญาชนชาวไทอาหมกับชาวไทยประเทศไทย มีประโยชน์มาก เนื่องจากไทอาหมไม่ได้ใช้ภาษาของเขาเป็นภาษาพูดแล้ว และการใช้ภาษาอาหมเป็นภาษาเขียนก็เพิ่งเริ่มต้นใหม่ การช่วยเหลือทางด้านภาษาจากนักวิชาการไทยประเทศไทยจะช่วยให้ชาวอาหมเข้าใจและออกเสียงคำต่าง ๆ ได้มากขึ้น รวมทั้งเรื่องการสร้างคำใหม่²¹² ขณะเดียวกันสำหรับชาวไทยประเทศไทยการค้นหารากวัฒนธรรมของชนชาติของเรา ก็ต้องพึ่งชาวอาหมอยู่มาก เพราะเราได้ก้าวมา เจริญมากแล้ว จนห่างไกลจากวัฒนธรรมดั้งเดิมในบางด้าน

ชาวไทอาหมในอัสสัมกำลังตื่นตัวมากในการฟื้นฟูวัฒนธรรมไท และเรียกร้องการปกครองตนเองระดับหนึ่ง ความตื่นตัวนี้ผลักดันให้การศึกษาประวัติศาสตร์อาหมก้าวไปเร็ว และมีชีวิตชีวามากในรัฐอัสสัมปัจจุบัน สิ่งนี้มีความหมายมากต่อการดำรงอยู่ของชนชาติของเขา ซึ่งก็คือชนชาติของเราด้วย

เชิงอรรถ

* ผู้เขียนขอขอบคุณศาสตราจารย์ Chao Puspa Gogoi แห่ง Dhemaji College มลรัฐอัสสัมที่ให้ความรู้ผู้เขียนเรื่องไทอาหมอย่างมากในทุกด้าน โดยเฉพาะสำหรับบทความนี้ ท่านได้อธิบายความสำคัญของงานเขียนว่าด้วยไทอาหมที่ปรากฏในภาษาอัสสัมมิส (Assamese) ให้ผู้เขียนได้ทราบ รวมทั้งท่านได้จัดส่งหนังสือและเอกสารจำนวนมากให้ผู้เขียนด้วย ขอขอบคุณสมาคมวรรณกรรมไทแห่งมลรัฐอัสสัม (Ban Ok Pup Lik Mioung Tai) ที่เชิญผู้เขียนไปเยือนมลรัฐอัสสัม 2 ครั้ง ในระหว่างวันที่ 17-24 กุมภาพันธ์ 2533 และ 13-27 กุมภาพันธ์ 2536 โดยออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมดในมลรัฐฯ และให้การรับรองอย่างดีมาก

การค้นคว้าเพื่อเขียนบทความนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ผู้เขียนขอขอบคุณสำนักงานฯ และเจ้าหน้าที่ผู้สนับสนุนทุกท่าน โดยเฉพาะ ดร.รุ่ง แก้วแดง คุณสาวิตรี สุวรรณสถิตย์ ดร.นันทสาร สีสลับ คุณกุลวดี เจริญศรี และคุณบุญพา มลิณฑสูต

1. เป็นประมาณการของชาวไทอาหมแห่งสมาคมวรรณกรรมไทแห่งรัฐอัสสัม หรือวันออกพิมพ์เมืองไท ตัวเลขที่แน่นอนไม่สามารถหาได้ เนื่องจากรัฐบาลอินเดียไม่ได้ทำสำมะโนประชากรที่จำแนกรายตามชาติพันธุ์อาหม หลังจาก ค.ศ. 1931 ศาสตราจารย์ Nomal Gogoi ประมาณว่าชาวไทอาหมในอินเดีย มีประมาณ 1.3 ล้านคน โปรดดู Nomal Gogoi, "Tai People of India : Their Language and Culture," The Tai, Vol. 1, 766 Chu-Ka-Fa Year (A.D. 1994), p. 21 ส่วน Nang Pratashlata Buragohain ประมาณว่าใน ค.ศ. 1989 มีประชากรชาวไทอาหม 1.07 ล้านคน โปรดดู Nang Pratashlata Buragohain, "Spatial Distribution of the Ahom Population," The Tai, Vol.1, 766 Chu-Ka-Fa Year, p. 64 ในบทความ "The Ahom Population in Assam: A Spatial Analysis of Growth and Distribution," ของ Pratashlata Buragohain and Md.Taher, a paper presented to the 5th International Conference on Thai Studies, School of

- Oriental and African Studies, London, 1993 ผู้เขียนระบุว่า ชาวอาหม กระจัดตัวอยู่ในเขต Sibsagar, Diburgarh, Jorhat, Golaghat, Dhemaji, Tinsukia และ Lakhimpur
2. Sir Edward Gait, A History of Assam, second edition reprint, 1926 (Guwahati : Lawyer's Book Stall, 1992), p. 73
 3. จากการสนทนากับสมาชิกสมาคมวันออกพับลิกเมืองไท
 4. Sir Edward Gait, A History of Assam, second edition reprint, 1926 (Guwahati : Lawyer's Book Stall, 1992)
 5. Maheswar Neog, "Foreword", in Suryya Kumar Bhuyan, Studies in the History of Assam, second edition (Gauhati : Omsons Publications, 1985); S.K. Bhuyan, "Preface," in S.K. Bhuyan, Anglo - Assamese Relations, 1771 - 1826 (Gauhati : Lawyer's Book Stall, 1974)
 6. S.K. Bhuyan, Anglo - Assamese Relations, 1771 - 1826 (Gauhati : Lawyer's Book Stall, 1974)
 7. S.K. Bhuyan, Lachit Barphukan and His Times (Gauhati, 1947)
 8. Suryya Kumar Bhuyan, Studies in the Literature of Assam (Gauhati : Omsons Publications, reprint, 1985)
 9. Suryya Kumar Bhuyan, Atan Buragohain and His Times, second edition (Gauhati : Lawyer's Book Stall, 1992)
 10. Suryya Kumar Bhuyan, Studies in the History of Assam, second edition (Gauhati : Omsons Publications, 1985)
 11. Tungkhungia Buranji or A History of Assam, 1681 - 1826 A.D., Compiled, edited, and translated by S.K. Bhuyan (Guwahati : Department of Historical and Antiquarian Studies, 1990)
 12. Suryya Kumar Bhuyan, "Indian History Congress," in Suryya Kumar Bhuyan, Studies in the Literature of Assam (Gauhati : Omsons Publications, reprint, 1985); Suryya Kumar Bhuyan,

- "Assam Through the Ages," in Suryya Kumar Bhuyan, Studies in the History of Assam, second edition 1985 (Gauhati : Omsons Publications, 1985)
13. H.K. Barpujari, ed., The Comprehensive History of Assam, Vol. I-V (Guwahati : Publication Board Assam, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994)
14. N.N. Acharyya, The History of Medieval Assam (Gauhati : Omsons Publications, reprint, 1984)
15. N.K. Basu, Assam in the Ahom Age, 1228 - 1826 (Calcutta, Pustak Bhandar, 1970)
16. Sarbeswar Rajguru, Medieval Assamese Society, 1228 - 1826 (Nagaon, Assam : Asami, 1988)
17. Debabrata Dutta, History of Assam, revised fourth edition (Calcutta : Sribhumi Publishing Company, 1989)
18. Lakshmi Devi, Ahom - Tribal Relations, second edition (Guwahati : Lawyer's Book Stall, 1992)
19. H.K. Barpujari, Assam in the Days of the Company, 1826 - 1858 (Gauhati, 1980)
20. Ramesh Chandra Kalita, Assam in the Eighteenth Century (New Delhi : Omsons Publications, 1992)
21. Suryya Kumar Bhuyan, "Assamese Historical Literature," in Suryya Kumar Bhuyan, Studies in the Literature of Assam (New Delhi : Omsons Publications, reprint, 1985) S.K. Bhuyan อ้างคำกล่าวของ Sir George Abraham Grierson ใน Linguistic Survey of India, vol. I, Part I, Introductory, p. 156 ว่าคนอัสสัมมีสหายในวรรณกรรมของตนโดยเฉพาะการเขียนประวัติศาสตร์ ซึ่งอินเดียขาดประเพณีทางด้านนี้ และโปรดดู Sir George Abraham Grierson, "Tai Group," in Linguistic Survey of India, reprinted in

- Tai Language and Ahom - Assamese - English Dictionary (Delhi: Ajanta Prakashan, n.d.), p. 4 Sir George Abraham Grierson กล่าวว่า ชาวอาหมได้ทิ้งมรดกสำคัญไว้ให้อัสสัม 2 อย่าง คือ ความรู้สึกถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์และระบบการปกครอง และโปรดดูคำอธิบายในทำนองเดียวกันของ S.K. Bhuyan ในบทความของเขาที่ระบุในเชิงอรรถนี้ในหนังสือ Studies in the Literature of Assam หน้า 33 และคำอธิบายของ Maheswar Neog ใน "Forward" ของหนังสือ Lila Gogoi, The Buranjis, Historical Literature of Assam (Guwahati : Omsons Publications, 1986) ; Praphulladatta Goswami, "Assam's Cultural Role in the Context of India," in B. Datta Ray, ed., Social and Economic Profile of North - East India (Delhi : B.R. Publishing Corporation, 1978)
22. S.L. Baruah, A Comprehensive History of Assam (New Delhi : Munshiram Manoharlal Publishers, 1985), p. 44 ; B.B. Hazarika, "The D.H.A.S. : An Appraisal of its Activities," in B.B. Hazarika, ed., Souvenir : Golden Jubilee Celebration (1928 - 1978) (Gauhati : Department of Historical and Antiquarian Studies, 1978 - 1979)
23. Jadunath Sarkar, "Assam and the Ahom in 1660 A.D., "Journal of the Bihar and Orissa Research Society, Vol. 1, 1915, pp. 179 - 195
24. S.L. Baruah, A Comprehensive History of Assam, p. 52
25. J.P. Wade, An Account of Assam, ed. by Benudhar Sarma (Sibsagar, 1927)
26. S.K. Bhuyan, ed., Francis Hamilton, An Account of Assam (Gauhati : Department of Historical and Antiquarian Studies, 1963)
27. Lila Gogoi, The Buranjis, Historical Literature of Assam

28. B.B. Hazarika, ed., Souvenir : Golden Jubilee Celebration (1928 - 1978) (Gauhati : Department of Historical and Antiquarian Studies, 1978 - 79)
29. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา เรณู วิชาศิลป์ เรณู อรรถฐาเมศร์ นงนุช จันทราภิชัย เมืองนุสนาค่า (กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด 2534) หน้า 38
30. Satyendra Nath Sarma, A Socio - Economic and Cultural History of Medieval Assam (1200 - 1800 A.D.) (Guwahati : Pratima Devi, 1989)
31. Maheswar Neog, Early History of the Vaisnava Faith and Movement in Assam (Delhi : Motilal Banarsidass, reprint, 1985)
32. B.J. Terwiel, "The Tai of Assam and their Life - cycle ceremonies, Part I, Southeast Asian Review Vol. IV, No. 1, August 1972 ; B.J. Terwiel, "The Tai of Assam : Sacrifices and Time Reckoning," Southeast Asian Review, Vol. VI, No. 1-2, January - December, 1981
เนื่องจากงานชิ้นหลังนี้พิมพ์รวมกัน ในที่นี้จึงนับเป็น 1 เล่ม รวมเป็น 2 เล่ม แต่หากนับแยกฉบับ ก็อาจถือได้ว่าอาจารย์ Terwiel เขียน 3 เล่ม
33. Barend J. Terwiel, "Reading a Dead Language : Tai - Ahom and the Dictionaries," Souvenir (Guwahati : Ban Ok Pub Lik Mioung Tai, 1990)
34. B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin, translated and edited, Tai Ahoms and the Stars (New York : Southeast Asia Program, 1992)
35. B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin, translated and edited, Tai Ahoms and the Stars, p. 5
36. Padmeswar Gogoi, Tai - Ahom Religion and Customs (Gauhati :

Publication Board, Assam, 1976)

37. Lila Gogoi, "Bu-Ran-Ji," in Romesh Buragohain, ed., The Lost Trails, A Study on the Tai Peoples of Northeast India, Vol. I (Dhemaji, Assam : Ban-Ok Pub Lik Mioung Tai, 1994), p. 5 ; Padmeswar Gogoi, Tai - Ahom Religion and Customs, pp. 63 - 87
38. Padmeswar Gogoi, Tai - Ahom Religion and Customs, p. 88
39. Padmeswar Gogoi, The Tai and the Tai Kingdoms : With a Fuller Treatment of the Tai - Ahom Kingdom in Brahmaputra Valley (Gauhati : Gauhati University, Department of Publication, 1968)
40. J.N. Phukan, "The Meaning and Significance of the Title Chao - Pha (Svagadeva)," Bulletin of the Assam State Museum, No. III, 1978
41. J.N. Phukan, "Francis Buchanan's Description of the Ahom Coronation : Reconsidered, : Krishna Kanta Hangui Felicitation Volume, August, 1983
42. ต้นฉบับพงศาวดารไทอาหมสำนวนหนึ่ง ซึ่งเก็บไว้ที่ D.H.A.S. ข้อความตอนหนึ่งมีว่า "น้ำ 7 แคว อาบน้ำแลนุ่งเครื่อง ลักเอาจุ่มแสงพาดอ"
43. พงศาวดารสำนวนหนึ่งใน D.H.A.S. ระบุไว้ว่า "...น้ำ 7 แคว อาบน้ำแลนุ่งเครื่อง ลักเอาจุ่มแสงพาดอ... เจ้าผู้ครองเมือง ผู้แก้หลวงชื่อมันภัทรแคน สีเสาสีแจ่งสีจ่า... ผู้กวานผู้ชื่อหลายสี่สอง จ่าพาดลายแขก ให้ชื่อเสือใหญ่ฟ้าง่าเมือง เจ้าฟ้าให้จ่าเงินหม้อ 1 ค่าหม้อ 1 หม้อข้าวจ่า ลายพาด (อ่านคัมภีร์) แล้วจุ่มแสงไว้... วายมานิ่งตูปเรือนหลวง สามเจ้าผู้ครอง ผู้แก้หลวง ผู้กวานเขาทั้งหลายรวมกันออกเจ้าเสือใหญ่ฟ้าง่าเมือง 7 บัดแล้ว แลกุมค่าหลู่เสียแล้ว สามเจ้าผู้ครองเมืองเอาดินให้ที่ไฟแล้ว จ่าผู้ใช้เขาสิวไฟ ป้อไก่ (ฆ่าไก่) รุ่งบอบ เจ้าฟ้าหม้อเขาป้อมิ่งป้อขวัญแล้ว จ่าเจ้าฟ้าออกมาตั้งโรงค่าป้อกลอง 7 บัด..... เจ้าฟ้าแทงควายเผือกตัว 1 สามเจ้าผู้ครองแทงควายตัว 1 เจ้าฟ้าเอ็ดม่วนเอ็ดแล้ว

- 7 วัน เจ้าฟ้าจิงจัมแสงไว้ที่เรือน แยกจัมแสงกอย.... เดือน 11 ปลูกต้นมิ่ง..."
44. Jogendra Nath Phukan, "The Economic History of Assam Under the Ahoms," Ph. D. thesis, Gauhati University, 1973
45. Jogendra Nath Phukan, "The Economic History of Assam Under the Ahoms," Ph. D. thesis, Gauhati University, 1973, pp. 198 - 200
46. Nagen Hazarika, "The Ahom Philosophy of God," n.d.
47. Nagen Hazarika, Chakari Pheti Buranji (Cobra History), 3rd edition (Guwahati : Chukafa Research Centre, 1993) Chao Nagen Hazarika (1943 -) เป็นกรรมการคนสำคัญของสมาคมวันออกพับลิกเมืองไท เป็นนักคิดของขบวนการฟื้นฟูวัฒนธรรมไท เป็นผู้เสนอคำขวัญสำคัญของชาวยุคปัจจุบันของชาวไทอาหมที่ว่า "เราฟื้นฟูวัฒนธรรม เราจะรอดและดำรงอยู่ได้ (We revive, we survive.) ปัจจุบันเขามีอาชีพเป็นข้าราชการฝ่ายปกครองของมลรัฐอัสสัม โปรดดูประวัติของเขาได้ใน Chow Bharat Konwar, ed., The Golden Moment, a Souvenir Published on the Occasion of Celebrating the Golden Jubilee of Chow Nagen Hazarika's Birth (Sibsagar, Assam : Nang Usha Buragohain, 1993)
48. Chao Amyakhen Gohain, "Issues in Tai Language," in Romesh Buragohain, ed., The Lost Trails, A Study on the Tai Peoples of Northeast India, Vol. I, pp. 14 - 23
49. พงศาวดารไทอาหม เอกสารถ่ายสำเนาต้นฉบับจากบ้านข้าวแตก แขวงสิพสาคร รัฐอัสสัม อินเดีย แผ่นที่ 27ก ข้อ 9 (27ก/9)
50. พงศาวดารไทอาหม 18ก/1 Rai Sahib Golap Chandra Barua, translated and edited, Ahom Buranji From the Earliest Time to the End of Ahom Rule (Calcutta : Baptist Mission Press, 1930), p. 370
ต่อไปนี้จะเรียกว่า Ahom Buranji พงศาวดารไทอาหม 40ก/8
51. Ahom Buranji, p. 387, p. 290
52. พงศาวดารไทอาหม 56ข/4 25ข/4 13ข/9
53. Ahom Buranji, p. 325

ในเรื่องภาษา Sir George Abraham Grierson ระบุว่าภาษาอัสสัมมีสเข้ามาแทนที่ ภาษาไทอาหม ประมาณต้นศตวรรษที่ 18 จาก ค.ศ.1720 เป็นต้นมา ข้าราชการฮินดู ตำแหน่งทางฮินดูไม่จำเป็นต้องเรียนภาษาไทอาหม แต่ภาษาไทอาหมยังคงเป็นภาษาพูด ระหว่างชาวอาหมอยู่จนปลายศตวรรษที่ 18 และสำหรับชนชั้นพระชาวอาหม ยังคงใช้พูด อยู่ระหว่างกันอีก 50 ปีต่อมา คือจนถึงประมาณ ค.ศ.1850 S.K. Bhuyan เขียนไว้ เมื่อ ค.ศ.1930 ว่า ในขณะนั้นมีบัณฑิต Rai Sahib Golap Chandra Barua คนเดียวที่มีความรู้ภาษาไทอาหมจริง ๆ และไม่มีผู้ที่จะสืบความรู้นั้นได้ในระยะใกล้ นั้น Bhuyan พยากรณ์ว่า อย่างช้าอีก 20 ปีข้างหน้า (คือใน ค.ศ.1950) จะไม่มีใครรู้ ภาษาไทอาหมเลย และภาษาของผู้ปกครองอัสสัมจะกลายเป็นภาษาลิกลับที่ไม่มีนัก โบราณคดีและนักภาษาผู้ใด จะไขหาความหมายได้ Sir George Abraham Grierson, "Tai Group," in Linguistic Survey of India, reprinted in Tai Language and Ahom - Assamese - English Dictionary, p. 5 และโปรดดู S.K. Bhuyan, "Assamese Manuscripts," in S.K. Bhuyan, Studies in the Literature of Assam, p. 58

54. Nomal Chandra Gogoi, Tai Ahom Mantra, mimeograph, 1994
55. บรรจบ พันธุเมธา กาเลหม่านไต (กรุงเทพฯ : สมาคมภาษาและหนังสือ 2504) หน้า 31
56. Chow Nagen Hazarika, "Ban Ok Pub Lik Mioung Tai," in The Tai, Vol. 1, 766 Chu-ka-Fa Year (A.D. 1994), pp. 1-7; The Tai, Vol. 1, 766 Chu-ka-Fa Year, p. 68
57. S.L. Baruah, A Comprehensive History of Assam
58. Romesh Buragohain, "Tai-Ahom State Formation : Role of Conquest and Irrigation in the Origin of the Tai-Ahom State," n.d.
59. Hiteswar Barbarua, Ahamar Din (Gauhati, 1981); Sarbananda Rajkumar, Itihashe Soaura Chahata Bachar (Jorhat, 1980) Lila Gogoi, Tai - Samskriti (Gauhati, 1981); Lila Gogoi, Beli Mar Gal, 1983 ; Chao Puspa Gogoi, "Tai Ahom Studies in Assamese Language," paper presented in the seminar on Ahom

Studies at Silpakorn University, Bangkok, Thailand on 21st August, 1994 ; Chao Puspa Gogoi, "Tai Studies in Assam," in The Tai, Vol. 1, 766 Chu-Ka-Fa Year (A.D. 1994), pp. 9 - 19; Chao Puspa Gogoi, "Contribution of Scholars to Tai Studies in Assamese Language in Assam," mimeograph, n.d.

60. Girin Phukan, "Identifying the Nemesis," in Romesh Buragohain, ed., The Lost Trails, pp. 173 - 177
61. บรรจบ พันธุเมธา กาเลหม่านไต
62. บรรจบ พันธุเมธา กาเลหม่านไต หน้า 10 - 11 226 31
63. ประเสริฐ ณ นคร ผู้แปล พจนานุกรมไทยอาหม - ไทย (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร 2534) ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า พจนานุกรมไทยอาหม - ไทย
64. เรณู วิชาศิลป์ "ระบบการเขียนของไทยอาหม" วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2529
65. รณี เลิศเลื่อมใส "ปริมปราคติไทยอาหม" รายงานในวิชาเอกสารภาษาไทยนอกประเทศ สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2537
66. พระยาอนุমানราชชน เรื่องของชนชาติไทย (กรุงเทพฯ : นนทบุรี 2511)
67. หลวงวิจิตรวาทการ งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย (กรุงเทพฯ : กองทัพบก 2513)
68. สารนาถ เยี่ยมไทยอาหมสายเลือดของเรา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสถียรภาพ 2497)
69. สารนาถ เยี่ยมไทยอาหมสายเลือดของเรา หน้า 6
70. จิตร ภูมิศักดิ์ "ลักษณะของไทยดั้งเดิม" ในจิตร ภูมิศักดิ์ โองการชน้ำและ
ข้อคิดใหม่ในประวัติศาสตร์ไทยลุ่มน้ำเจ้าพระยา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ดวงกมล 2524)
71. จิตร ภูมิศักดิ์ "โองการชน้ำ" ใน จิตร ภูมิศักดิ์ โองการชน้ำและข้อคิดใหม่ใน
ประวัติศาสตร์ไทยลุ่มน้ำเจ้าพระยา
72. Wilaiwan Kanittanan, "A Linguistic Approach to Kwan, an Ancient Tai Belief," a paper presented to the Conference on Thai Studies,

New Delhi, 24 - 27 Febuary, 1981

73. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ เรณู วิชาศิลป์ "ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวไทยอาหม : จากการทำนออาหม-บุราณจี ภาษาไทย" วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 4 ธันวาคม 2528 เป็นบทความที่ปรับปรุงจากการเสนอในการสัมมนาล้านนาคดีศึกษา : ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ระหว่างวันที่ 28-30 มกราคม 2528
74. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ เรณู วิชาศิลป์ "การฟื้นฟูวัฒนธรรมไทในรัฐอัสสัม" บทความเสนอต่อการสัมมนาผลงานวิจัยโครงการศึกษาสังคมวัฒนธรรมกลุ่มผู้พูดภาษาไต ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 7-8 ธันวาคม 2534
75. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา เรณู วิชาศิลป์ เรณู อรรธนาเมศร์ นางนุช จันทราภัย เมืองนุสนาค่า (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ 2534)
76. Jogendra Nath Phukan, "The Economic History of Assam Under the Ahoms," pp. 198 - 199 ; J.N. Sarkar, "chapter two, "The Land System and Revenue Administration," in H.K. Barpujari, ed., The Comprehensive History of Assam, Vol. III (Guwahati : Publication Board, Assam, 1994), pp. 87 - 104 และโปรดดู ฉัตรทิพย์ นาถสุภา "พนักประวัติศาสตร์ไทยอาหม" วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 11 เล่มที่ 1 มีนาคม 2525
77. จากการทำนอภาษาผู้ช่วยศาสตราจารย์ Zhao Hong Yun ชาวไทแจ้ฝาง จังหวัด Dehong มณฑลยูนนาน อาจารย์ประจำ Yunnan Institute of the Nationalities, Yunnan สิงหาคม 2537
78. พงศาวดารไทอาหม 5ก/6
79. พงศาวดารไทอาหม 10ข/1
80. พงศาวดารไทอาหม 91ข/4
81. พงศาวดารไทอาหม 37ก/4
82. พงศาวดารไทอาหม 101ก/7
83. พงศาวดารไทอาหม 10ก/4
84. พงศาวดารไทอาหม 21ก/4
85. พงศาวดารไทอาหม 10ข/6
86. พงศาวดารไทอาหม 10ข/1

87. พงศาวดารไทอาหม 92ก/2
88. พงศาวดารไทอาหม 7ข/3-4
89. พจนานุกรม ไทอาหม-ไทย หน้า 54
90. พจนานุกรม ไทอาหม-ไทย หน้า 64
91. พงศาวดารไทอาหม 10ก/9
92. พจนานุกรม ไทอาหม-ไทย หน้า 20
93. เอกสารไทอาหมเรื่อง จรายเทวปุชวาร์พินี (ไหว้ผีแจ้รายดอย) แผ่นที่ 2ก D.H.A.S.
94. พจนานุกรม ไทอาหม-ไทย หน้า 20
95. จรายเทวปุชวาร์พินี แผ่นที่ 2ข
96. พจนานุกรม ไทอาหม-ไทย หน้า 20
97. พจนานุกรม ไทอาหม-ไทย หน้า 20
98. พจนานุกรม ไทอาหม-ไทย หน้า 20
99. พจนานุกรม ไทอาหม-ไทย หน้า 20
100. B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin, translated and edited,
Tai Ahoms and The Stars (New York : Cornell University, 1992),
p. 67
101. B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin, Tai Ahoms and the Stars, p.67
102. B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin, Tai Ahoms and the Stars, p.67
103. จรายเทวปุชวาร์พินี แผ่นที่ 3-23
104. จรายเทวปุชวาร์พินี แผ่นที่ 3
105. จรายเทวปุชวาร์พินี แผ่นที่ 3
106. จรายเทวปุชวาร์พินี แผ่นที่ 3
107. จรายเทวปุชวาร์พินี แผ่นที่ 3
108. พงศาวดารไทอาหม 5ก/5
109. พงศาวดารไทอาหม 60ก/3
110. B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin, Tai Ahoms and the Stars, p.68
111. Ahom Buranji, p. 5
112. พจนานุกรม ไทอาหม-ไทย หน้า 7

113. พจนานุกรม ไท้อาหม-ไทย หน้า 9
114. Mahatma Gandhi, "Conditions in Assam," in Satis Chandra Kakati; Discovery of Assam (Guwahati : Badan Ch. Barua, 1991), pp. 6-8
115. พจนานุกรม ไท้อาหม-ไทย หน้า 3
116. พงศาวดารไท้อาหม 100ข/7 Jadunath Sarkar, "Assam and the Ahom in 1660 A.D.," Journal of the Bihar and Orissa Research Society, Vol.1, 1915, p. 194
117. พงศาวดารไท้อาหม 4ข/6
118. พงศาวดารไท้อาหม 38ก/9
119. พงศาวดารไท้อาหม 4ข/6
120. พงศาวดารไท้อาหม 4ข/6
121. พงศาวดารไท้อาหม 71ข/1
122. พงศาวดารไท้อาหม 40ก/1
123. พงศาวดารไท้อาหม 64ข/6
124. พงศาวดารไท้อาหม 83ข/9
125. พงศาวดารไท้อาหม 86ก/1
126. พงศาวดารไท้อาหม 87ก/1
127. พงศาวดารไท้อาหม 84ก/1
128. พงศาวดารไท้อาหม 140ข/3
129. พงศาวดารไท้อาหม 11ข/7
130. พงศาวดารไท้อาหม 11ข/7
131. พงศาวดารไท้อาหม 20ข/1
132. พงศาวดารไท้อาหม 140ก/5
133. พงศาวดารไท้อาหม 17ก/4
134. พงศาวดารไท้อาหม 65ข/9
135. พงศาวดารไท้อาหม 31ข/1
136. พงศาวดารไท้อาหม 5ก/4

134. พงศาวดารไทอาม 65ข/9
135. พงศาวดารไทอาม 31ข/1
136. พงศาวดารไทอาม 5ก/4
137. ดูรายละเอียดใน Ranoo Wichasin, "The Tai Ahom rank of Chaolung: a study based on the Ahom Buranji, paper presented at the International Conference on Tai Studies, The Australian National University, Canberra, 3-6 July 1987
138. พงศาวดารไทอาม 122ก/8
139. พงศาวดารไทอาม 59ก/1
140. พงศาวดารไทอาม 9ก/8
141. พงศาวดารไทอาม 40ก/5
142. พงศาวดารไทอาม 15ก/2
143. พงศาวดารไทอาม 37ข/7
144. N.K. Basu, Assam in the Ahom Age, (Calcutta: Pustak Bhandar, 1970), p. 108
145. N.K. Basu, Assam in the Ahom Age, p. 108
146. N.K. Basu, Assam in the Ahom Age, p. 108
147. พงศาวดารไทอาม 141ก/8
148. พงศาวดารไทอาม 59ก/1
149. Ahom Buranji, p. 285
150. Ahom Buranji, p. 290
151. Ahom Buranji, p. 290
152. Ahom Buranji, p. 290
153. พงศาวดารไทอาม 79ข/5
154. พงศาวดารไทอาม 91ข/3
155. พงศาวดารไทอาม 129ก/1
156. พงศาวดารไทอาม 91ก/4
157. พงศาวดารไทอาม 107ก/2

158. พงศาวดารไทอาหม 108ก/2
159. พงศาวดารไทอาหม 112ก/7
160. พงศาวดารไทอาหม 54ข/5
161. Ahom Buranji, p. 366
162. Ahom Buranji, p. 366
163. Ahom Buranji, p. 366
164. พงศาวดารไทอาหม 7-21, 9ก/7
165. B. Barua and N.N. Deodhai Phukan, Ahom Lexicons (Gauhati: Department of Historical and Antiquarian Studies, 1965), p. 128
166. เรณู วิชาศิลป์ ปรีวรต "คำเรียกขวัญในพิธีราชาภิเษกเจ้าเสือเห็ดเปิงฟ้า" ภาษา-จารึก (กรุงเทพฯ : คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532) หน้า 116 ; Ahom Buranji, p. 3 ส่วนการใช้คำว่า "ฟ้าหลวง" เรียกชื่อศาสนาอาหมนั้น ใช้ตาม Nagan Hazarika, "The Ahom Philosophy of God"
167. พงศาวดารไทอาหม 57ข/2
168. พงศาวดารไทอาหม 7ก/3
169. Ahom Buranji, p. 2
170. Ahom Buranji, p. 3
171. Ahom Buranji, p. 5
172. Ahom Buranji, p. 3
173. Ahom Buranji, p. 6
174. พงศาวดารไทอาหม 4ข/6
175. Ahom Buranji, p. 18
176. ต้นฉบับเอกสารเลขทะเบียน 1194B D.H.A.S.
177. ต้นฉบับเอกสารเลขทะเบียน 1177B
178. ต้นฉบับเอกสารเลขทะเบียน 1178B
179. ต้นฉบับตำราโหราศาสตร์ใน D.H.A.S.

180. ตันฉบับตำราโหราศาสตร์ใน D.H.A.S.
181. ลึกแขกเขาค่า ตันฉบับเลขทะเบียน 1184 D.H.A.S.
182. เรณู วิชาศิลป์ ปรีวรรต "คำเรียกขวัญในพิธีราชาภิเษกเจ้าเสือเข็ดเป็งฟ้า"
ภาษา-จารึก หน้า 116
183. พงศาวดารไทอาหม 5ช/9
184. พงศาวดารไทอาหม 27ก/9
185. B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin, Tai Ahoms and The Stars p.86
186. B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin, Tai Ahoms and The Stars
p.86; Ahom Buranji, p. 283
187. ตันฉบับโหราศาสตร์จากพิพิธภัณฑ์ไท เมืองสิพสาคร อัสสัม Ahom Buranji, p.283
188. Ahom Buranji, p. 283
189. Ahom Buranji, p. 293
190. Ahom Buranji, p. 293 ; B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin,
Tai Ahoms and The Stars p. 84
191. B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin, Tai Ahoms and The Stars
p. 84, Ahom Buranji, p. 293
192. Ahom Buranji, p. 293
193. พงศาวดารไทอาหม 33ช/6 Ahom Buranji, p. 283, p. 293
194. B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin, Tai Ahoms and The Stars,
pp. 55-57
195. B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin, Tai Ahoms and The Stars,
pp. 42-51
196. จรายเทวปูชาวพิธี หน้า 3ก
197. พงศาวดารไทอาหม 40ก/8
198. พงศาวดารไทอาหม 126ช/3
199. พงศาวดารไทอาหม 6ก/1-2, 115ช/1 Ahom Buranji, pp.15-17
200. Ahom Buranji, p. 280
201. Ahom Buranji, p. 284
202. Ahom Buranji, pp.325-326

203. J.N. Phukan, "A Note on the Contents of the Tai Manuscripts in the Department of Historical and Antiquarian Studies," in B.B. Hazarika, ed., Souvenir : Golden Jubilee Celebration (1928 - 1978), pp. 14-18 และโปรดดู Puspā Gogoi, Nomal Gogoi, An Introduction to Tai Language and Literature (Dhemaji, Assam : Chumphra Printers, 1989) ; Puspā Gogoi, A Glimpse of Tai Literature in Northeast India (Dhemaji, n.d.)
204. ต้นฉบับอยู่ที่ D.H.A.S.
205. Rai Sahib Golap Chandra Barua, Ahom-Assamese-English Dictionary (Calcutta: Baptist Mission Press, 1920)
206. B. Barua, and N.N. Deodhai Phukan, Ahom Lexicons (Gauhati: Department of Historical and Antiquarian Studies, 1965)
207. Chau Nomal Chandra Gogoi, The Assamese English Tai Dictionary (Tinsukia, Assam : Nang Nirada Gogoi, 1987)

เอกสารไทโบราณใน D.H.A.S.

1. Ahom Buranji 14 ฉบับ
2. ลีกลักนี้ (เรื่องของปี) 3 ฉบับ
3. ลีกก่อเมือง
4. ดินไก่อ่อน (ตำรากระดูกไก่อฉบับเล็ก) 2 ฉบับ
5. ดินไก่อหลวง (ตำรากระดูกไก่อฉบับใหญ่) 4 ฉบับ
6. จรายเทวปุชวารพินี (พิธีบูชาผีบรรพชนัตริย์)
7. จรายเทวปุชวารพินี
8. ลีกพูรา (Phura)
9. ลีกแขกฟ้าเหนือหัว (บูชาฟ้าเหนือหัว) 2 ฉบับ
10. อาบน้ํา
11. ลีกจุรา? (Chura)
12. เรียกขวัญ 2 ฉบับ
13. มนตราพูธิ 8 ฉบับ
14. ดอยไล? (Doilai) 5 ฉบับ
15. ดับต่างหลวง?
16. ดับต่าง 3 ฉบับ
17. ลีกพูราหลวง
18. วรรณกรรมเรื่องปุงงาว(กำว)คำ
19. อมรกาถิต (Bor Amra)
20. เกงเส (Kengse เชียงแสน?)
21. ตำนานสร้างโลก
22. วันเสียง (โหราศาสตร์)
23. พิธีพูธิ
28. ผินดูกาล (ดูฤกษ์ยาม) 2 ฉบับ
29. คำไหว้พูรา
30. Malikha?
31. เผวัน (ดูฤกษ์ยาม) 2 ฉบับ
32. ลีก...ฟ้าฝน
33. ลีกคําลาดพูรา (เรื่องพระพุทธรเจ้า?)
34. ตำนานสร้างโลก 3 ฉบับ
35. ลีกแขกลูกฟ้า (คำบูชาลูกฟ้า)
36. ลีกอ่านดาว 3 ฉบับ
37. ลีกบูชาผีลม
38. ลีกบูชาขุนเมือง

39. ลีกระบุงชาผี 40. ลีกระบุงชาผีนาคา 41. ลีกร่วมฟ้ารุ่งแสงเมือง 42. ลีกรสอนช้าง
43. ลีกระบุงชาฟ้า 44. ลีกรพูราหลวง 45. ลีกรแขกกำวาค่า (บุงชาแมงมมทอง?)
46. ลีกระบุงชาผีดิน 47. ตำราเสียงท่าย 2 ฉบับ 48. ไวสาลีสะ 49. อุ่มฟ้าเหนือหัว
(ไหวฟ้า) 50. ลีกรอิงสัน (แผ่นดินไหว)

ยังมีรายชื่อเอกสารไทยที่สำรวจในปี ค.ศ.1988-1990 แต่เขียนไว้เป็นภาษาอัสสัมมิส

208. Kham Seng, edited by Chow Nagen Hazarika, The Journal of the Ban Ok Pub Lik Mioung Tai, July 1992 "คำแสง" หมายถึงคำของเทพเจ้าสำหรับบรรณานุกรมงานเขียนว่าด้วยไทอาหมในระยะหลังทั้งในภาษาไทย ภาษาอัสสัมมิส และภาษาอังกฤษ โปรดดู Nang Masum Aideoo (Fie) "The Recent Publications on the Ahoms : A Bibliography," in The Tai, Vol. 1, pp. 85-91
209. Chow Nagen Hazarika, Moang Fi (Dibrugarh, Assam : Ban Ok Pup Lik Mioung Tai, 1993)
210. Manorama Sharma, Social and Economic Change in Assam : Middle Class Hegemony (Delhi : Ajanta Puplication, 1990), pp. 111-134
211. จิตรทิพย์ นาถสุภา และ เรณู วิชาศิลป์ "การฟื้นฟูวัฒนธรรมไทในรัฐอัสสัม"
212. จิตรทิพย์ นาถสุภา และ เรณู วิชาศิลป์ "การฟื้นฟูวัฒนธรรมไทในรัฐอัสสัม"